



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Ett barn är inte en vas som ska fyllas
utan en eld som ska tändas

Några pedagogers åsikter kring läs- och skrivmetoden *Whole language*
på Manhattan New School

Fatima Mourali & Jennifer Laursen

”Inriktning/specialisering/LAU390

Handledare: Anne Dragemark Oscarson

Examinator: Lisa Asp-Onsjö

Rapportnummer: HT13-2611-009

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet

Titel: Ett barn är inte en vas som ska fyllas utan en eld som ska tändas – Några pedagogers åsikter kring läs- och skrivinlärningsmetoden *Whole language*

Författare: Fatima Mourali och Jennifer Laursen

Termin och år: HT 2013

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Anne Dragemark Oscarson

Examinator: Lisa Asp-Onsjö

Rapportnummer: HT13-2611-009

Nyckelord: Läsinläring, skrivinläring, läsförståelse, *Whole language*, Manhattan New School

Syfte: Studiens syfte är att beskriva vilka faktorer som krävs av en pedagog för att undervisa i *Whole language* samt vilka för- och nackdelar som finns med att undervisa enligt *Whole language* metoden. I den svenska skolan är det idag ljudmetoden som dominerar inom läs- och skrivinlärningsundervisningen. Som pedagog bör man även använda andra metoder för att anpassa undervisningen till alla elevers behov. Inom *Whole language* metoden utgår man från helheten till delen då man som pedagog lär eleven att läsa.

Frågeställningar:

- Vilka faktorer anser några lärare krävs av en pedagog för att kunna driva en *Whole language* undervisning?
- Vilka fördelar anser några lärare att det finns med att undervisa i *Whole language*?
- Vilka nackdelar anser några lärare att det finns med att undervisa i *Whole language*?

Metod och material: Metoderna som använts för att nå studiens resultat har varit kvalitativa. Ett studiebesök har genomförts på Manhattan New School i New York, USA. På skolan har observationer skett i två klassrum samt intervjuer med tre pedagoger. Råmaterialet har sedan framställt till ett resultat och en diskussion, där forskningsfrågorna besvarats.

Resultat: Avsnittet har delats upp i sju olika tematiska rubriker, med underrubriker, som representerar de faktorer som krävs för att bedriva en *Whole language* undervisning, samt de för- och nackdelar som informanterna ansåg om metoden. För att kunna bedriva en *Whole language* undervisning krävs det att all personal på skolan arbetar efter samma mål och strävar efter samma kunskapsvisioner.

Betydelse för läraryrket: Enligt forskningsstudierna PISA och PIRLS har de svenska elevernas läsförståelse försämrats markant de senaste åren. Detta innebär att pedagoger behöver en större repertoar för att hjälpa eleverna. Den svenska läroplanen beskriver språkets betydelse tillsammans med andra inom hela skolans värld. Genom att försöka integrera *Whole language* metoden inom den svenska skolan kan elevernas resultat inom läsförståelse förbättras.

Förord

Först och främst skulle vi vilja tacka pedagogerna som ställt upp på intervjuerna. Det har varit intressant och inspirerande att se hur en annan skola arbetar samt pedagogernas engagemang för elevernas lärande. Sedan vill vi även tacka Manhattan New School för det goda bemötandet och omhändertagandet under vårt studiebesök.

Tack till Anne Dragemark Oscarson för väl god handledning under studieprocessen.

Fatima Murali & Jennifer Laursen

Göteborgs Universitet, HT 2013

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte	2
1.3 Frågeställningar	2
2. Litteraturgenomgång	3
2.1 Teoretisk anknytning	3
2.1.1 Konstruktivistiskt perspektiv	3
2.1.2 Sociokulturellt perspektiv	3
2.1.2.1 Den proximala utvecklingszonen	3
2.2 Styrdokumentsanknytning	4
2.2.1 Värdegrund	4
2.2.2 Kursplanen för svenska	4
2.3 Tidigare forskning	4
2.3.1 PIRLS	4
2.3.2 PISA	5
2.4 Läs- och skrivinlärningsmetoder	6
2.4.1 Ljudmetoden	6
<i>De fem dimensionerna</i>	7
2.4.2 Whole language metoden	8
<i>LTG – Läsnig på talets grund</i>	10
<i>Stor- och lillboksmaterial</i>	10
<i>a. Upptäckarfasen</i>	11
<i>b. Utforskarfasen</i>	11
<i>c. Självständiga fasen</i>	12
3. Metod	13
3.1 Val av metod	13
3.1.1 Kvalitativ studie	13

3.1.2 Semistrukturerad intervju	13
3.1.3 Semistrukturerad observation	13
3.2 Urval och avgränsningar	14
3.3 Deltagare	14
3.3.1 Informanterna	15
<i>Tabell 1: Informanterna</i>	15
3.3.2 Klassrummen	16
<i>Tabell 2: Elever respektive vuxna i klassrum 1 och 2</i>	16
3.4 Material	16
3.5 Genomförande	16
3.5.1 Observation	17
3.5.2 Intervju	17
<i>Informant 1</i>	17
<i>Informant 2</i>	17
<i>Informant 3</i>	17
3.6 Studiens tillförlitlighet	18
3.8 Etisk hänsyn	18
3.8 Metoddiskussion	19
4. Resultat	20
4.1 Förutsättningar för att <i>Whole language</i> ska fungera	20
4.1.1 Research workshop	20
4.1.2 Word study	21
4.1.3 Elevens roll i klassrummet	22
4.2 Bedömning och dokumentation	22
4.3 Föräldrasamverksam	23
4.3.1 Föräldrarnas roll i klassrummet	23
4.3.2 PTA	24
4.4 Elevcentrerad klassrumsmiljö	24
4.4.1 Klassrum 1	24

4.4.2 Klassrum 2	25
4.4.3 Klassrumbibliotek	25
4.5 Samspelet i klassrummet	25
4.6 Gemensamma visioner	26
4.6.1 Skolans mål	26
4.6.2 Kunskapssökande	27
4.7 Nackdelar	27
5. Diskussion	28
5.1 Förutsättningar för att <i>Whole language</i> ska fungera	28
5.1.1 Research workshop	28
5.1.2 Word study	28
5.2 Bedömning och dokumentation	29
5.3 Föräldrasamverksam	30
5.4 Elevcentrerad klassrumsmiljö	31
5.5 Samspelet i klassrummet	32
5.6 Gemensamma visioner	33
5.7 Nackdelar	33
6. Slutsats	35
Referenslista	36
Bilaga A	38
Bilaga B	39
Bilaga C	40
Bilaga D	41

1. Inledning

Vi som skrivit detta examensarbete är två språkintresserade lärarstudenter från Borås och Bollebygd. Vår utbildning startade hösten 2010 på Göteborgs Universitet¹ och vi har läst inriktningen svenska för tidigare åldrar. Vi har haft glädjen att följas åt under hela utbildningens alla terminer, och tillsammans har vi läst svenska, matematik och samhällskunskap. Då vi skrev B-uppsatsen under höstterminen 2012 fördjupade vi oss inom läs- och skrivinlärning, med en jämförelse kring vilka skillnader som finns i att undervisa i svenska och i svenska som andraspråk. Läs- och skrivinlärning är en viktig och grundläggande del för oss som blivande svensklärare och därför är det viktigt att se hur det ser ut i ett vidare perspektiv.

1.1 Bakgrund

Sverige medverkar i många olika internationella undersökningar inom utbildningsvetenskap. Genom dessa undersökningar kan man utvärdera och inhämta information kring hur väl det svenska skolsystemet fungerar i jämförelse med andra länder. Den internationella studien *Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS)* undersöker elevers kunskaper i läsförståelse i årskurs fyra. Den senaste rapporten från 2011 visar att sedan 2006 har svenska elevers läsförståelse försämrats (Skolverket 2011). En annan internationell studie som utvärderar elevens kunskaper är *Programme for International Student Assessment (PISA)*. Studien från 2013 visar också att svenska elevers kunskaper i läsförståelse har försämrats. Sverige ligger för nuvarande under medelresultaten i förhållanden till resten av länderna som medverkat.

I Sverige använder det flesta pedagogerna sig av ljudmetoden, som är en *bottom-up*² inspirerad metod, när de lär sina elever att läsa. I LGR11, i det centrala innehållet för årskurs 1-3, under rubriken läsa och skriva, står det att eleven skall lära sig:

- ”Lässtrategier som att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.
- Alfabetet och alfabetisk ordning.
- Sambandet mellan ljud och bokstav.”

(Skolverket, 2011:223)

Ljudmetoden är en av de lässtrategier som finns att tillämpa. Motsatsen till ljudmetoden är *Whole language* metoden som ursprungligen kommer från Nya Zeeland och är en så kallad *top-down*³ inspirerad metod (Alleklef & Lindvall, 2000). Denna metod är inte lika etablerad i Sverige som ljudmetoden.

¹ <http://www.lun.gu.se/utbildning/lararprogrammet/>

² En process där man startar med att förklara delarna för att sedan förstå helheten.

³ En process där man startar med att skapa förståelse för helheten för att sedan bryta ner den till delar.

I den svenska skolan använder pedagoger sig generellt av ljudmetoden när elever skall lära sig att läsa och skriva. Man utgår från bokstaven till ordet – delen till helheten. Alla elever har olika förutsättningar i sin inlärningsprocess, vilket innebär att ljudmetoden inte fungerar för alla. Lindö menar att man bör bejaka mångfalden i klassrummet, som innebär att barn har flera sätt att lära på (Lindö, 2005). Då Sverige ständigt blir allt mer mångkulturellt är det viktigt att pedagogen bör kunna anamma fler metoder än enbart ljudmetoden.

För att kunna förse elever som kommer till Sverige med en annan skolkultur, med en god utbildning, behöver pedagoger kunskaper för att hjälpa dem på bästa möjliga sätt. Det är inte självklart att ljudmetoden fungerar för t ex. alla andraspråkseleverna och därför behöver pedagoger kunna anpassa sin undervisning utifrån elevernas behov. Alla språk är uppbyggda på olika sätt och ljudmetoden fungerar generellt för det svenska språket. Exempelvis ”när eleven ljudar grafem (bokstäver) för att bilda ord, låter ljudet annorlunda på olika språk” (Maud Gistedt, personlig kommunikation, 2011). Samtidigt är alla elever olika, oberoende vilket språksprung man har, och därför är det viktigt att kunna erbjuda eleven olika metoder för en mer anpassad undervisning. Att därför lära ut enligt *Whole language*, i sin helhet eller som ett komplement i undervisningen, kan ge positiv effekt på elevers läs- och skrivinläring.

Eleverna som går på Manhattan New School har ursprung från över 50 olika länder och majoriteten av dessa talar även sitt modersmål⁴, utöver det engelska språket. Skolan använder *Whole language* metoden som en grund för att undervisa i läs- och skrivinläring. Precis som i den svenska skolan, behöver alla elever olika metoder för finna sin individuella väg till att nå kunskap.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att beskriva vilka faktorer som krävs av en pedagog för att undervisa i *Whole language*, samt vilka för- och nackdelar som finns med att undervisa enligt *Whole language* metoden.

1.3 Frågeställningar

- Vilka faktorer anser några pedagoger från Manhattan New School krävs av en pedagog för att kunna driva en *Whole language* undervisning?
- Vilka fördelar anser dessa pedagoger att det finns med att undervisa i *Whole language*?
- Vilka nackdelar anser dessa pedagoger att det finns med att undervisa i *Whole language*?

⁴ Visitor information, se bilaga D

2. Litteraturgenomgång

Här nedan presenteras litteratur som har relevans för studiens innehåll och forskningsfrågor. Genomgången är uppdelad under rubrikerna teoretisk anknytning, styrdokumentsanknytning, tidigare forskning samt läs- och skrivinlärningsmetoder.

2.1 Teoretisk anknytning

Inom utbildningsvärlden finns ett flertal teorier kring hur lärandeprocessen ser ut hos människan. Teorierna har koppling till en läs- och skrivinlärning utifrån ett *Whole language* perspektiv, där språket står i fokus.

2.1.1 Konstruktivistiskt perspektiv

Inom konstruktivismen är det den framstående schweiziske filosofen och psykologen Jean Piaget (1896-1980) som är företrädare. Han fokuserade på individen och dess kognitiva processer i utvecklingen. Han som många andra anhängare inom konstruktivismen tror att kunskap är något som varje människa fått med automatiskt från födseln. Det finns ingen kunskap utanför; de menar att allt finns i människans huvud och att man tar fram kunskapen med hjälp av stimulerande frågeställningar och intresse av informationssökning (Imsen 2006). Det innebär att människan äger sin kunskap och att det pågår en ständig process i kunskapsutvecklandet beroende på hur varje individ förvaltar den. Konstruktivisterna anser att "[l]ärandet utspelar sig mellan ”den ensamme individen” och världen runt omkring. Själva inlärningen, eller konstruktionen, sker ”i huvudet” på den som lär och lärande blir primärt en individuell angelägenhet.” (Imsen 2006:50).

2.1.2 Sociokulturellt perspektiv

En annan lärandeteori är den sociokulturella teorin och inom den är det den ryske psykologen Lev Vygotskij (1896-1934) som har haft ett stort inflytande i teorin. Hans teori förgrenas i två riktningar, barnets utveckling inom kognitionen och hur kulturen och samhället tar sin plats i individen. Vygotskij menar att språket är ett redskap för människan och att det finns med från födseln. Det viktiga att tänka på är dock att språket inte bara finns där för att vi skall ha möjligheten att kommunicera med andra utan också för att utveckla tänkandet och medvetenheten (Imsen 2006).

Den proximala utvecklingszonen

Vygotskij hade en tanke kring hur eleven utvecklas i samspel med andra. I barnets tidiga ålder går utvecklingen från ett socialt samspel till den individuella nivån, vilket leder till att hen i vissa fall har lättare att genomföra uppgifter tillsammans med andra istället för på en individuell nivå. Från en början när barnet skall utveckla sitt egen tänkande tar den hjälp av någon som har lite mer kunskap inom ämnet än en själv, exempelvis pedagogen. Pedagogen i fråga blir ett slags medierande redskap som lyckas få eleven att tänka i andra banor. Detta kallas den proximala utvecklingszonen eller som den också kallas, den närmaste utvecklingszonen. Det är gränslandet mellan vad eleven själv klarar av och vad hen klarar av med hjälp av en pedagog (Imsen 2006). När eleverna i grupp eller individuellt får en uppgift skall den inte vara för lätt eftersom de på så vis inte utvecklas vidare. Uppgiften skall heller inte vara för svår eftersom eleverna måste se en ljusglimt att det går att få fram svaret – den skall därför vara något utmanande så att pedagogen

kan gå in med sin handledning och hjälpa eleverna i sin kunskapsutveckling och för att få dem att känna att det faktiskt klarar av att lösa uppgifter de inte trodde de själva skulle klara av (ibid).

2.2 Styrdokumentsanknytning

Studien är kopplad till grundskolans läroplan samt kursplanen för svenska.

2.2.1 Värdegrund

I den svenska skolans *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (LGR11) inom värdegrunden, under rubriken en likvärdig utbildning står det att "[u]ndervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper." (Skolverket 2011:8). Detta innebär att pedagogen bör utgå från individen och anamma de strategier och metoder som behövs för elevens individuella utveckling.

Under rubriken skolans uppdrag menar Skolverket att "[s]pråk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga." (Skolverket 2011:9). Genom stöttning och dialog med pedagogen utvecklar eleverna den kommunikativa förmågan.

2.2.2 Kursplanen för svenska

Inom ramen för ämnet svenska skall undervisningen skapa intresse och stimulera eleverna till läsning och skrivning. Eleverna skall på egen hand eller tillsammans med andra kunna föra resonemang utifrån sina egna tankar och därmed uttrycka sig i olika slags texter. Undervisningen skall ge eleverna möjlighet till att inhämta kunskap "[o]m skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen." (Skolverket 2011:222).

Pedagogen skall arbeta med eleverna och lära dem om "[l]ässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll." (Skolverket 2011:223). Dessutom skall pedagogen lära eleverna om alfabetet och dess uppbyggnad, samt om "[s]ambandet mellan ljud och bokstav." (ibid).

2.3 Tidigare forskning

Skolverket arbetar ständigt med att utvärdera elevers färdigheter, vilket redovisas i olika undersökningar. Nedan redovisas resultat från två av dessa undersökningar, PIRLS och PISA.

2.3.1 Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS)

*International Association for the Evaluation of Educational Achievement*⁵ (IEA) är en internationell grupp forskare, som arbetar med att diskutera problem kring länders skolsystem. Denna organisation bildades 1967 i Hamburg, Tyskland. Med hjälp av forskningsstudier utvärderar

⁵ http://www.iea.nl/brief_history.html

de elevers kunskapsutveckling i flera ämnen på olika sätt för att främja utbildningsvärlden. En av studierna som de arbetar med är PIRLS.

Den internationella studien, PIRLS från år 2011 visar att läsförmågan hos svenska elever i årskurs fyra har försämrats sedan år 2006. Denna undersökning genomförs var femte år. Eleverna gör ett läsprov och dessutom genomför dem en enkät gällande läsning, läsvanor och hemmiljö. Pedagoger, skolledare och även föräldrar genomför enkäter gällande läsvanor, undervisning och vilka förutsättningar som finns på skolan. Denna studie skapar möjlighet till exempelvis:

- ”att beskriva elevers läsförmåga
- att redovisa elevers och föräldrars erfarenheter av och inställning till läsning
- att följa förändringen av elevers läsförmåga över tid
- att försöka beskriva och förstå trender inom länder och undersöka skillnader i prestationer mellan länder mot bakgrund av skolans organisation, lärarens undervisning och elevernas situation och inställning
- att jämföra resultat från olika länders skolsystem för att ge stöd för förbättringar i läsundervisningen”

(Skolverket 2012:14)

Eleverna får utföra tester av sakprosa och skönlitterära texter inom läsförståelse. I undersökningen ges en inblick i elevernas förmåga att tolka och utvärdera texter. Resultaten hjälper pedagogerna att gå vidare i arbetet med elevernas läsutveckling. Det var 49 länder som deltog i studien 2011 och trots Sveriges negativa resultat, ligger landet fortfarande över medelresultat i förhållanden till resterande länder (Skolverket 2012).

2.3.2 Programme for International Student Assessment (PISA)

PISA är en internationell undersökning som är initierat av OECD⁶ (Organisation for Economic Co-operation and Development), som vart tredje år utvärderar utbildningssystem över hela världen. Undersökningen testar 15-åriga elevers olika färdigheter och kunskaper inom matematik, läsförståelse och naturvetenskap. Testerna är utformade ”... för att bedöma i vilken utsträckning elever i slutet av den obligatoriska utbildningen, kan tillämpa sina kunskaper på verkliga situationer och utrustas för full delaktighet i samhället.”⁷

I läroplanens värdegrund står under rubriken skolans uppdrag att:

”Skolan har i uppdrag att överföra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver.”

(Skolverket 2011:9)

⁶ <http://www.oecd.org/>

⁷ <http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/>

Undersökningens tester skapar möjligheten till att kunna utvärdera om skolan har uppfyllt detta uppdrag under elevens grundskoleutbildning.

PISA definierar läsning på följande sätt:

”En individs förmåga att förstå, använda och reflektera över och engagera sig i texter för att uppnå personliga mål, utveckla sina egna kunskaper och möjligheter, samt att delta i samhället. Utöver avkodning och förståelse, inbegriper läsning också tolkning och reflektion samt förmåga att använda läsning för att uppnå sina mål i livet.”⁸

Den senaste rapporten är från 2012 och den visar att sedan den första PISA undersökningen år 2000 har de svenska resultaten sjunkit. Sverige ligger under genomsnittresultaten inom alla kunskapsområdena som undersökts. Studien visar även att det är de svenska resultaten som har försämrats mest av de 34 länder som deltog i undersökningen. Resultaten visar att både pojkar och flickors resultat försämrats inom samtliga områden, men att pojkarna försämrats mer i jämförelse med flickorna (Skolverket 2013).

2.4 Läs- och skrivinlärningsmetoder

Det finns två olika inriktningar inom läs- och skrivinläring, som är varandras motsatser. Nedan redogörs det för de olika antaganden som metoderna har baserats på kring inläring. ”I många beskrivningar brukar helordsmetoden förknippas med kommunikations- och språkundervisning, medan ljudmetoden anses ingå i undervisning som framför allt omfattar isolerad färdighetsträning.” (Liberg 2006: 137). Det första som redogörs är viktiga begrepp som förekommer inom de olika metoderna. Sedan redogörs för vad metoderna innebär och hur man som pedagog använder dem.

För att reda ut vad som skiljer de två inriktningarna åt, är viktiga begrepp uppdelade i kolumnerna nedan. Detta för att underlätta den kommande läsningen i studien.

Ljudmetoden (phonics)
Syntetiskt – utgår från texten
Bottom-up – från del till helhet
Avkodning
Traditionalistiskt synsätt

Whole Language (helordsmetoden)
Analytisk – utgår från läsaren
Top-down – från helhet till del
Förståelse
Holistiskt synsätt

(Längsjö & Nilsson 2005)

2.4.1 Ljudmetoden

Inom det svenska skolsystemet är det forskaren Ingvar Lundberg (1934 – 2012) som har en ledande roll inom läs- och skrivinläring. Han var professor i psykologi och han blev en nationellt erkänd forskare inom läs- och skrivinläring med fokus på lässvårigheter som dyslexi. Han förespråkar inlärningsmetoden som råder i dagens skolor ur ett traditionalistiskt synsätt, ljudmetoden.

8

http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.2015851/Menu/article/attachment/Vanliga%20fr%C3%A5gor%20om%20PISA.pdf

Ljudmetoden är en *bottom-up* inspirerad inlärningsmetod, vilket innebär att man utgår från delen, bokstaven, och ljudar fram bokstäverna som tillsammans bildar ett ord, helheten. Lundberg har delat in läsinläringen i fem dimensioner vilket är utgångspunkterna när man skall lära eleverna att från början lära sig läsa – inom ljudmetoden. De fem dimensionerna är fonologisk medvetenhet, ordavkodning, flyt i läsningen, läsförståelse och läsintresse (Lundberg & Herrlin 2004).

De fem dimensionerna

För att komma underfund med den fonologiska medvetenheten menar Lundberg att man måste förstå sig på den alfabetiska principen för att knäcka läskoden. *”För att förstå hur bokstäver kan representera språkljud, krävs att man inser att de talade orden går att dela upp i bitar av fonemstorlek.”* (Lundberg & Herrlin 2004:11).

Ordavkodning är den andra dimensionen och den bygger på identifikation. De handlar inte om att eleven skall kunna den alfabetiska principen utan att hen känner igen ord, vilket kan ske redan innan läsningen har satt sig eftersom det är en början till den egentliga läsningen. Efter att eleven så att säga har knäckt koden öppnas en ny värld för hen. Hen kan nu bekanta sig med många olika texter och efter ett tag komma in i en automatiserad läsning. Den automatiserade läsningsprocessen tar tid och bygger på erfarenhet inom läsning. När man läst ett ord flera gånger börjar det kännas igen av eleven och hen avkodar då ordet vid nästkommande tillfälle (Lundberg & Herrlin 2004).

Nästa dimension är flyt i läsningen och det är inte samma som automatisering. Det innebär att man finner satsmelodin i det man läser och får liv i texterna. Att ha flyt i läsningen kan tolkas på olika sätt men i detta sammanhang menar Lundberg att den som läser snabbt och felfritt förstår textens innebörd. Medan ”[d]en som läser långsamt, knaggligt och utan satsmelodi får stora svårigheter att ta till sig innehållet i en text.” (Lundberg & Herrlin 2004:14) och på så vis se sammanhanget i texten. Han menar att flyt i läsningen hjälper eleven och hens läsförståelseförmåga blir mycket bättre.

Läsförståelse innebär att läsning sker i samspel mellan läsaren och texten. Läsaren tar till egna erfarenheter för att sätta in texten i ett sammanhang och förstå dess innebörd. I detta stadium kan läsaren avkoda orden utan ansträngning för att se sammanhanget i meningsbyggnaden och på så sätt förstå ordens betydelse. Genom att ta till ens förkunskaper görs det möjligt för eleven att läsa mellan raderna och få en djupare förståelse av textens budskap, istället för att enbart hålla sig till den skrivna informationen. (Lundberg & Herrlin 2004).

Den femte och sista dimensionen är läsintresse och inriktar sig i motsats från de andra dimensionerna på vad eleven tycker är lustfyllt och vad hen verkligen vill och tycker är intressant att läsa. Det är skolan och pedagogens uppgift att se till att eleven i ett tidigt stadium får ett brett utbud av olika böcker och texter inom olika genrer för att finna sin läslust och därefter gå vidare i sin individuella läsutveckling. *”Läsning är i väsentliga delar en färdighet. Och för att en färdighet ska kunna utvecklas krävs stora doser av övning.”* (Lundberg & Herrlin 2004:16).

Alla dimensioner samspelar och går in i varandra, de betyder inte att man lär sig dem i tur och ordning eftersom alla elever är olika individer och lär på olika sätt. De kan därför liknas som ett

tåg som går fram och tillbaka där eleverna kan hoppa på den station som passar bäst för individen vid läsutvecklingsstadiet.

2.4.2 Whole language metoden

Läsinlärningsmetoden *Whole language*, eller som den också kallas helordsmetoden, härstammar från Nya Zeeland. Mary Clay är en av de som har utarbetat metoden. Hon är känd för sitt engagemang inom den globala utbildningsvärlden (Alleklef & Lindvall 2000). Under 1970-talet etablerade sig *Whole language* metoden i USA, då forskare började ifrågasätta ljudmetoden. Grundarna till *Whole language* metoden är professorerna och forskarna Frank Smith och Kenneth Goodman. De ville göra läsning till något lustfyllt och i samspel med andra, vilket de inte tyckte att ljudmetoden bestod av⁹. I Sverige är det Caroline Liberg som är den rådande forskaren utifrån top-down processer som grundar sig i *Whole language* metoden.

Metodens grundtanke ”... är att arbeta med *hur* barnen lär sig och ge barnen hjälp till självhjälp.” (Alleklef & Lindvall 2000:13). Pedagogerna skall utgå från vart eleven befinner sig i sin kunskapsutveckling och med vilka erfarenheter eleven redan besitter. Tanken är att eleven skall stå i centrum för sitt eget lärande och pedagogerna finns med som vägledare.

”Barnen lär sig läsa genom att läsa...” (Alleklef & Lindvall 2000:13). Inom *Whole language* metoden är det viktigt att eleven kommer i kontakt med många olika texter, i böcker, skönlitteratur och facklitteratur. Det som eleven läser skall vara intressant för hen. Läsningen skall stärka elevens självförtroende och visa på att det är lustfyllt och roligt att läsa. Pedagogerna bör motivera eleven och alltid visa på ett positivt synsätt kring läsning. Målet är som inom ljudmetoden, att eleven skall bli en självständig läsare. Skillnaderna är på vilket sätt man når detta mål (Alleklef & Lindvall 2000).

Språket är en viktig faktor i *Whole language* undervisningen, då pedagogerna ständigt skall föra en dialog med eleven om hans läsutveckling. Det är pedagogens roll att stämna av med eleven när de skall ta sig till nästa nivå. Både läsning och skrivning bör finnas med i alla aktiviteter. Dessa ses inte endast som färdigheter utan ”... måste alltid beskrivas i termer av självkänsla, motivation, inställning, meningsfullhet, förståelse, kompetens och utveckling.” (Alleklef & Lindvall 2000:14).

”Barnens intresse för läsningen stegas när läraren *läser för dem, läser med dem* och när barnen har möjlighet att *läsa själva*.” (ibid). Därför bör undervisningen konstrueras så att eleverna får tillfällen att komma i kontakt med läsning på olika sätt. Vid både läs- och skrivinlärning är det viktigt att kombinera läsningen på de tre sätten, för bästa effekt. Med en blandning av dessa strategier ökar elevens självförtroende som läsare och de kommer att ta större ansvar för sin inlärning (ibid).

I boken *Den meningsfulla språkväven* av Lindö (2005) sammanfattar hon den didaktiska *Whole language* synen med följande punkter:

- ”Språket är ett tankeredskap och navet i allt lärande.

⁹ http://www.pbs.org/weta/twoschools/thechallenge/history/history_2.html

- Barn och unga utvecklar sitt språk i samspel med andra.
- Språkutveckling handlar om att skapa mening i det sammanhang och den kultur som vi lever i.
- Språkutveckling sker samtidigt på en personlig och en interaktionistisk nivå och är alltid kontextberoende.
- Vi konstruerar vår kunskap med språkets hjälp utifrån det vi redan vet.
- Barn lär sig läsa genom att skriva och att skriva genom att läsa i relevanta och intresseväckande sammanhang och med vuxna som förebilder.
- Alla språkliga uttrycksformer stöder varandra.
- Lek och språkande samspel är grogrund för att barnet på eget initiativ skall upptäcka skriftspråket.”

(Lindö 2005:155f)

Vidare skriver Lindö om hur pedagogen skall ställa sig i förhållande till barnet inom en helspråkundervisningsmiljö. Det är viktigt att pedagogen litar på barnets kunskapsförmåga och dess vilja att lära sig. Inom *Whole language* skall pedagogen även utgå och utforma sin undervisning från barnets olika intressen och dess erfarenheter. På detta vis skapar pedagogen en undervisning som barnet kan relatera till och därmed ser pedagogen undervisningen genom barnets perspektiv (Lindö 2005).

Lindö menar även att man skall arbeta för mångfalden i klassrummet, och använda barnens olika språk till att skapa nya sätt att lära sig. Alla barn är olika och de bör se detta, och lära sig i samspel med varandra. I en helspråkprocess skall pedagogen uppmuntra barnet och stöttar hen i varje framsteg som sker. Även göra barnet medvetet om det egna lärandet, så att hen utvecklar en metakognition. Lindö skriver att pedagogen ”betonar lärandets kommunikativa aspekt så att barn förstår själva idén med skriftspråket.” (Lindö 2005:155). En annan grundläggande del som kompletterar undervisningen är dokumentationen. Pedagogen skall dokumentera varje barns utveckling. Dokumentationen skall vara ett underlag för framtida utvecklingsplaner och bedömning (Lindö 2005).

Forskaren Caroline Liberg¹⁰ är i grunden utbildad mellanstadielärare. Hon började sin forskarutbildning på 1980-talet och är idag professor i utbildningsvetenskap med inriktning mot läs- och lärprocesser. Forskningen riktar sig mot innebörden av att lära sig läsa, skriva och tala. Som tidigare nämnt är Liberg den svenska forskaren som arbetar med en mer *top-down* inspirerade läs- och skrivmetod.

I boken *Vägar in i skriftspråket* skriver Liberg och Björk (1996) om den fonologiska cirkeln. Den förklarar elevens läsinlärningsprocess. Inom *Whole language* kan man använda sig av den fonologiska cirkeln. Cirkeln beskriver processen inom ett teoretiskt perspektiv:

1. Objektivt. Eleven lär sig att känna igen ett språkligt uttryck (ett ord) till att se det som en helhet.

¹⁰ <http://katalog.uu.se/emplInfo/?id=XX2559>

2. Fokusera delarna. Eleven lär sig att bryta ner helheten i mindre delar (bokstäver).
3. Eleven lär sig hur stora delarna (bokstäverna) ska vara, deras namn, hur de uttalas och dess form.
4. Eleverna lär sig ordningen på delarna (bokstäverna) så att de inte hamnar på fel plats eller faller bort.
5. Eleven använder delarna och går tillbaka till helheten (ordet).
6. Eleven använder helheten i ett förståeligt språksammanhang.

(Björk & Liberg 1996)

På Nya Zeeland där metoden först anammades, och också på Manhattan New School, arbetar man efter detta holistiska förhållningssätt till lärande. *Whole language* synsättet tar sin grund inom de sociokulturella och de humanistiska perspektiven (Lindö 2005). På samma sätt som vi människor lär oss att tala och lyssna, anser anhängare till *Whole language* att man skall lära sig läsa. De argumenterar för att detta sätt är det mest naturliga att lära sig på. Forskare menar att ljudmetodens process inte blir lika njutbar för våra nya läsare (Alleklev & Lindvall 2000).

LTG – Läsnig på talets grund

I den svenska skolan under 1970-talet kom en ny teori in i skolsystemet med ett nytt synsätt. De rådande fylleriuppgifterna ifrågasattes och ”begrepp som funktionell språkförmåga och meningsfulla sammanhang” (Lindö 2002:36) togs upp i skolpolitiksdebatten. Många pedagoger blev alltmer influerade i att arbeta med teman och projektarbeten. År 1974 gav Ulrika Leimar ut sin bok *Läsnig på talets grund* (LTG) som väckte många tankar och spekulationer hos olika pedagoger i utbildningsvärlden. Med den nya metoden producerar eleverna olika texter, i grupp och individuellt, med utgångspunkt från sina egna erfarenheter och intressen. Metoden har samma grunder som *Whole Language* metoden, med innebörden av ett holistiskt synsätt – man utgår från helheten till delen.

Till en början kritiserades Leimars undervisningsperspektiv men under årens gång spreds LTG-metoden och fick många anhängare över hela Sverige på 1980-1990-talet (Lindö 2002). Leimar hämtade inspiration och kunskap till sin nya metod ”från de amerikanska forskarna van Allen (1965), Carroll (1964) och Ashton-Warner (1966) från Nya Zeeland.” (Lindö 2002:37) Forskarna menar på att eleven skall hitta sitt eget lärande och ”[u]tgångspunkten i deras forskning var att barn lär sig läsa och skriva genom att utgå från sitt eget talade språk.” (Lindö 2002:37).

Liberg påpekar att genom att låta eleverna i tidig ålder sitta och samtala och diskutera med varandra utifrån helheten knyter de ihop erfarenheter. I det andra skedet kan pedagogen se sig som sekreterare. Pedagogen skriver då ner vad eleverna säger i en handling och eleverna väcks då av att delarna byggs ihop till ord och att orden bildar meningsfulla texter som man senare kan hjälpas åt att illustrera. Liberg menar att texterna ”... ligger innehållsmässigt och språkligt nära dem.” (Björk & Liberg 1996:98).

Stor- och lillboksmaterial

Då en förälder läser godnattsaga för sitt barn, sker läsningen under trygga omständigheter, och på detta viset blir läsningen lustfylld. Med en så kallad godnattsagemetodik, kan man lära barn att läsa. Med hjälp av storboken kan pedagogen återskapa en gynnsam miljö i sin undervisning kring

läsning. ”Storboken kan skapa gemensamma och roliga läsupplevelser för barn och lärare, då man talar om innehållet och knyter an till barnens erfarenheter.” (Björk & Liberg 1996:46). I arbetet med storboken finns två viktiga målsättningar. Det första är ”[a]tt ge stimulerande och roliga läsupplevelser åt alla barn.” och det andra är ”[a]tt hjälpa barn att lära sig läsa och vidareutveckla läs- och skrivförmågan.” (Björk & Liberg 1996:46).

Det finns att köpa storböcker från läromedelsförlag, men man kan även tillverka egna tillsammans med sina elever. Böckerna kan innehålla sagor, berättelser, ramsor och dikter. Lillboken är en exakt kopia av storboken i ett mindre format, som används då eleven läser individuellt. Här nedan beskrivs de olika faserna som pedagogen arbetar tillsammans med eleverna med hjälp av stor- och lillboksmaterial.

a. Upptäckarfasen

Syftet med fasen är att presentera texten. Eleverna skall lyssna på hur den låter, textens innehåll och med detta skapa en god förförståelse. I texten lär eleverna sig att koppla bilder till orden som i sin tur skapar ordbilder hos eleverna (Björk & Liberg 1996).

Pedagogen skall skapa stora förväntningar för eleverna då hen introducerar en storbok för dem. Till en början studerar man bokens framsida samt titel, och försöker förutspå vad boken kommer att handla om. Det är viktigt att låta eleverna gissa och bli nyfikna kring boken och dess innehåll. Med att lära sig att förutspå inser eleverna att bakom varje text finns en historia som en författare vill berätta. Detta i sin tur skapar förståelse för dem, att de också kan bli skapare, författare, till olika texter. På första sidan studerar man återigen bilderna och vad de förmedlar. Vad vill bilderna beskriva och vilken betydelse har bilden i koppling till texten? Det är då man även samtalar om framtida huvudpersoner och namnen på dem. Innan man vänder blad ställer pedagogen frågor om vad som kommer hända på nästa sida. Elevernas förslag bedöms alla som viktiga och intressanta (ibid).

Under upptäckarfasen bör man inte störa flytet i berättelsen genom att prata för länge mellan sidorna. Bilderna ligger i fokus under denna fas, och de hjälper eleverna att minnas textens innehåll, vilket är viktigt när de sedan själva skall börja läsa. Bilderna har också den funktionen att man kan se textens företeelser och peka på saker som händer genom att se på dem. Då pedagogen börjar läsa texten är det viktigt att läsa med inlevelse och stort engagemang. Samtidigt som man läser pekar pedagogen på bilderna för att koppla ihop båda komponenterna med varandra. Det är även i upptäckarfasen som eleverna lägger märke till intressanta ord, och dessa ord blir grunden för deras egen läsning längre fram i faserna. Det sista som sker inom upptäckarfasen är att efter pedagogen läst högt för eleverna, att dem stämmer in i körläsning var och en. Om eleverna läser tyst eller högt, rätt eller fel, är obetydligt. Det betydelsefulla är att eleverna deltar i övningen (ibid).

b. Utforskarfasen

Syftet med fasen är att eleverna skapar insikt till förhållandet mellan bokstavstecken och ljud, med hjälp av pedagogens vägledning. Det är nu som eleverna skall få insikt om hur man med flera ljud, alltså bokstäver, bildar ord (Björk & Liberg 1996).

Forskning visar att man inte exakt kan veta hur det går till när barn lär sig läsa. Vad forskningen dock har gett oss är olika redskap som man kan dra nytta av för att driva läsundervisning i skolan. Barn lär sig att läsa, då de väljer ut ord som är fascinerade för dem, exempelvis leksaker, namn eller djur. Björk och Liberg refererar till Söderberghs (1982) forskning, där man förklarar hur barn står i relation till de så kallade laddade ord:

- ”De intresserar sig och jämför ord som innehåller liknande bokstavskombinationer.
- De observerar och kommenterar att en viss bokstav finns i ett eller flera olika ord – första bokstaven tycks vara särskilt intressant.
- De leker med ord genom att täcka över delar av dem så att andra ord eller ordformer framträder (sådana som de känner till genom tidigare läsning). Därefter läser de ut dessa ”ord i orden”.”

(Björk & Liberg 1996:54)

I början lär sig barn att komma ihåg hela ord, som står dem nära i förhållanden till sin omgivning och erfarenhetsvärld. Orden de lär sig är situationsbundna och då barnen lärt sig läsa orden lösgörs det från sitt sammanhang. Barnen känner igen orden med hjälp av dess form i förhållande till andra ord (Björk & Liberg 1996).

Fortsättningsvis i utforskarfasen läser man texten i kör återigen. Detta bör nu inte vara några problem för eleverna då de kan texten nästan utantill. Eleverna kan peka ut orden som de läser och känna igen dem. Det är nu som de också lär sig strategier hur man identifierar ord. Pedagogerna introducerar för eleverna för hur man löser problem som kan uppstå i läsningen. De skall förstå att läsning är en process. Detta är också ett syfte med utforskarfasen, att eleverna anammar strategier för att bli självständiga läsare. För elever som av olika anledningar fastnar i sin läsprocess, måste pedagogerna stötta upp mer. Som pedagog bör man visa särskild uppmärksamhet åt de eleverna (ibid).

c. Självständiga fasen

Syftet är att fördjupa elevernas läserfarenheter, och sikta mot ett mer utvecklat läsande. I den här fasen använder pedagogerna sig av storbokens mindre kopia, som heter lillboken. Eleverna använder den kunskap som de genererat från de andra faserna, och prövar att läsa på egen hand. En del elever läser lillboken utan problem, de har knäckt koden. Andra elever läser nästan utan från sitt eget minne, med hjälp av bilderna som skapat ordbilder. Förhoppningen är att eleverna vill läsa, och känna sig motiverade att träda in i böckernas värld. Inom fasen släpper inte pedagogerna taget om eleven, utan det handlar om att man skall ägna mer tid det individuella behovet som hen har. Eleverna läser själva, men också tillsammans med klasskamrater och pedagogerna (ibid).

3. Metod

I detta avsnitt diskuteras vilka metoder som används för att utföra studien. Här nedan redogörs rubrikerna val av metod, urval och avgränsningar, deltagare, material, genomförande, etisk hänsyn samt metoddiskussion.

3.1 Val av metod

Syftet med studien är att beskriva vilka faktorer som krävs av en pedagog för att undervisa i *Whole language*, samt vilka för- och nackdelar som finns med att undervisa enligt *Whole language* metoden. Utifrån tre pedagogers intervjusvar på Manhattan New School, där de utgår från sina erfarenheter och kunskaper inom undervisningen. Studien är därmed kvalitativ, då den inte kommer att visa på några generella åsikter kring *Whole language* metoden utan ge en inblick i hur några pedagoger tänker om metoden. För att nå syftet valdes att genomföra klassrumsobservationer och intervjua personal från skolan. Målet med intervjuerna är att pedagogerna skulle berätta och beskriva vad de anser är viktiga faktorer för att arbeta enligt *Whole language* metoden och vilka för- och nackdelar det finns med den. Målet med att göra klassrumsobservationer var för att uppleva hur metoden ser ut i praktiken och vilka egna uppfattningar och slutsatser som kan dras utifrån studiebesöket och om det stämde överens med vad pedagogerna sa.

3.1.1 Kvalitativ studie

I studien används kvalitativa metoder, vilket innebär att ord och bilder ligger till grund för att redovisa resultatet. Studien kräver ingen användning av siffror eller statistiska resultat, vilket man använder sig av inom de kvantitativa metoderna. Stukát menar att ”[h]uvuduppgiften för det kvalitativa synsättet är att tolka och förstå de resultat som framkommer, inte att generalisera, förklara och förutsäga.” (Stukát 2005:32).

3.1.2 Semistrukturerad intervju

Stukát beskriver två typer av intervju: den strukturerade och den semistrukturerade intervjun. Metoden som använts har varit semistrukturerade intervju¹¹. Dock har ett antal huvudfrågor utformats och därefter har följdfrågor, för ytterligare fördjupning av svaren, tillkommit. Under intervjuerna har dessa huvudfrågor ställts till informanterna och de svarade individuellt utifrån sitt perspektiv. Därefter analyserades svaren och följdes upp på ett individualiserat sätt. Genom att använda den ostrukturerade intervjun, skapas ett djupare och personligare samspel med informanterna (Stukát 2005: 32).

3.1.3 Semistrukturerad observation

Genom observation menar Stukát att ”... man vill ta reda på vad människor faktiskt gör, inte bara vad de säger att de gör.” (Stukát 2005:49). Observationen blir ett komplement till intervjun, då man inte kan vara säker på om informanten är tillförlitlig. Med metoden få man kunskap som är hämtad direkt från ett sammanhang, vilket man inte får genom intervju eller enkät. Observationen är

¹¹ Se bilaga A, B, C

konkret och man kan som observatör dra slutsatser och reflektera i stunden. Innan man genomför sin observation bör man ställa sig frågorna vad, vem, när och hur skall jag observera (Stukát 2005). Under observationerna används den semistrukturerade observationen, vilket innebär "... att sitta längst bak i ett klassrum och notera i löpande protokoll vad man av ett eller annat skäl fäster sig vid, kan vara lämpligt då man inte är ute efter något särskilt utan vill komplettera en annan metod för att få en helhets bild." (Stukát 2005:50).

3.2 Urval och avgränsningar

Under studiebesöket på Manhattan New School avgränsades arbetet på grund av olika anledningar. Studieadministratören kontaktades innan studiebesöket via mejl. Hen informerade om att fotografering var förbjuden i och utanför klassrummen. Därför innehåller studien inga fotografier av skolans klassrum. Hen gav oss även instruktioner om att inte utföra några intervjuer på eleverna eftersom undervisningen inte fick påverkas av besöket.

Studieadministratören förklarade att det var tillåtet att besöka de klassrum som var intressanta för studien. Under observationerna var det fritt att vandra omkring i de klassrum som godkänt besökare. Därefter bokades ett möte för att träffa rektorn och föra en samtalande intervju med hen. Innan besöket hade författarna räknat med att intervju ett flertal pedagoger men detta var inte möjligt på grund av pedagogernas tidsbrist då många andra besökare kommer till skolan för inspiration och intresse för undervisningen av *Whole language*.

Ytterligare en avgränsning fick göras då det inte fanns möjlighet att spela in den ena intervjun som genomförts. Samtalen med denna pedagog skedde under flera tillfällen då tiden räckte till. Tillsammans med informanten ställdes frågor som föll sig naturligt i samtalet, och eftersom detta skedde under lektionstid fanns ingen möjlighet till att använda inspelningsverktyg. Anteckningar fördes under samtalen.

3.3 Deltagare

Manhattan New School ligger på en av gatorna i Upper East Side i New York. Skolan grundades av Shelley Harwayne på hösten år 1991. Hennes dröm och vision var att starta en skola där både pedagoger, föräldrar och elever var passionerade läsare och skrivare. Efter en intervju med nuvarande rektorn (Informant 1, personlig kommunikation, 2013-11-19) menar hen på att den gått i uppfyllelse.

Skolan hade ingen riktig gymnastikhall utan idrott skedde i samma sal där eleverna äter lunch. Skolan försökte därför göra det bästa av situationen för att aktivera eleverna. På rasterna var eleverna inne i byggnaden eller går ut på gatan som då vid lunchen är avstängd för biltrafik, där de kunde leka¹². De hade även en väldigt liten bakgård där de kunde vistas på sina lediga stunder under skoldagen (Informant 3, personlig kommunikation, 2013-11-19).

¹² Visitor information, se bilaga D

På Manhattan New School gick det för nuvarande 675 elever i årskurserna förskoleklass till fem. I förskoleklassen upp till årskurs två gick det ca 20-25 elever per klass, medan i årskurserna tre till fem gick det ca 30-35 elever per klass. På skolan arbetade 35 utbildade pedagoger och alla hade en collegeutbildning samt en masterutbildning, detta var ett krav för att få undervisa. Utöver pedagogerna fanns det sex lärarassistenter som arbetade i de yngre åldrarna, som en extra resurs i undervisningen. De hjälpte pedagogen och fanns med som stöttning. Det varierar från år till år hur många assistenter skolan har eftersom det är en kostnadsfråga. Det var skolans föräldraverksamhet som samlade in pengar för att kunna betala lön till lärarassistenter. Dessa behövde inte ha någon pedagogisk utbildning men de skall bli godkända enligt lag i brottsregistret för att få arbeta med barn. Därefter fanns det åtta andra vuxna som arbetade på skolan, exempelvis skolpsykolog och vaktmästare.

Hela skolsystemet i USA är i en stor förändringsprocess. Tidigare har varje stat haft sin egen läroplan, som det skall bli ändring på. Från år 2014-2015 skall hela landet börja arbeta kring samma läroplan. Det blir därför lättare att jämföra stater med varandra, kunskapsmässigt samt att det blir smidigare för elever som byter skola, exempelvis på grund av flytt, att komma in i den nya skolan. Informant 1 menade att det har varit väldigt problematiskt innan. Det som kommer att skilja staterna åt är att i slutet av året kommer alla elever att utföra varsitt test, som kan jämföras med de svenska nationella proven, för att få en inblick i vart eleverna befinner sig. Testen blir därför olika beroende på om du exempelvis bor i New York, New Jersey eller Alabama.

3.3.1 Informanterna

I tabell 1 nedan beskrivs informanterna utifrån år i läraryrket och vilken årskurs de undervisade i.

Tabell 1: Informanterna

	INFORMANT 1	INFORMANT 2	INFORMANT 3
År inom läraryrket	20 år	15 år	36 år
Undervisar i årskurs	(Rektor)	År 3	Förskoleklass

3.3.2 Klassrummen

I tabell 2 nedan beskrivs hur klassrumsrelationerna var mellan elever och vuxna.

Tabell 2: Elever respektive vuxna i klassrum 1 och 2

	KLASSRUM 1	KLASSRUM 2
Årskurs	Förskoleklass	År 3
Antal elever	18	26
Antal vuxna i klassrum	3	2

Tabellerna sammanfattar kort vilka de intervjuade informanterna var och hur de observerade klassrumsrelationerna såg ut i förhållande till varandra. Detta för att tydliggöra deltagarna och vilka de var.

3.4 Material

Materialet som valts att användas var intervjufrågor, som först skrevs på svenska, för att sedan översättas till engelska¹³. Frågorna utformades för att kunna besvara studiens frågeställningar. Annat material som används är litteratur med anknytning till läs- och skrivinlärning.

3.5 Genomförande

Litteraturen som använts är delvis den litteratur som lästs i föregående kurs, svenska med inriktning på läs- och skrivutveckling. Sökningar efter litteratur inom *Whole language* metoden samt andra läs- och skrivinlärningsmetoder, genomfördes på bibliotek.

Innan observationerna startade, tilldelades observatörerna ett papper, s.k. *Visitor information*¹⁴, om vilka klassrum som godkänt besökare. Studieadministratören var noga med att förklara att författarna var observatörer. Det var tillåtet att gå in i klassrummen när barnen hade lektion men inte att störa undervisningen.

¹³ Se bilaga A, B, C

¹⁴ Se bilaga D

Under studiebesöket på Manhattan New School observerades tio olika klassrum, från förskoleklass upp till årskurs fem. Möbleringen och dekorationer av elevarbeten, fanns med i alla klassrum som besöktes. Genom dessa observationer valdes det att fokusera på två av klassrummen, en förskoleklass och en årskurs tre. Anledningen till detta var för att pedagogerna i dessa två klassrum var villiga att bli intervjuade och därför bli en del av resultatet.

3.5.1 Observation

Under första observationen, i klassrum 1, pågick en lektion med eleverna. Pedagogen var välkomnande och förklarade vad de arbetade med. Hen förklarade att det var tillåtet fick röra sig fritt i klassrummet och ställa öppna frågor under lektionen. Därefter startade observationen. Under den andra observationen, var det genomgång av ord – *word study*. Barnen var placerade på en matta framför pedagogen och det hölls en öppen dialog mellan eleverna och pedagogen. Största fokus lades på utformandet av lektionen samt utsmyckningen av klassrummet. Anteckningar fördes flitigt eftersom undervisningstillfället var inspirerande och givande för studien.

3.5.2 Intervju

Tillvägagångssätten såg olika ut för intervjuerna. För att tydliggöra detta presenteras därför informanternas intervjuer var för sig nedan.

Informant 1

Mötet var bokad till efter lunch. Ett tidigare möte drog ut på tiden, och därför var informanten stressad i början av intervjun. Intervjun genomfördes på hens kontor, med öppen dörr där annan personal satt vid sina skrivbord. Man kunde höra fotsteg utanför rummet, samt en del röster, men detta var ingenting som ansågs påverkat intervjun negativt. Informanten satt vid sitt skrivbord under intervjun. Rättigheterna inför intervju förklarades och hen godkände att samtalet spelades in.

Informant 2

Denna intervju var inte planerad, utan skedde efter en lektion som observerats. Informanten förklarade sin tidsbrist men var villig att ägna tid åt några frågor. Intervjun ägde rum runt ett bord i klassrummet då eleverna var på rast. Informanten godkände inspelningsverktyget och rättigheterna förklarades för hen innan intervjun startade.

Informant 3

Det intervjutillfälle som bestämts med informanten kunde inte genomföras vid den planerade tidpunkten. Hen hade en lärarstuderande i klassrummet som skulle ha bedömning, och under den lektionen tog informanten tillfället i akt till att svara på några frågor. Den korta intervjun ägde rum i personalrummet där informanten mötte en förälder till en gammal elev. Informanten bjöd in hen i samtalet. Tillfället var informellt och kort, därför fanns ingen möjlighet till att använda inspelningsverktyg. Personalrummet var ett stort, öppet rum där som annan personal gick ut och in ur. Informantens uppmärksamhet riktades till att hälsa på sina kollegor några gånger under samtalet.

Under studiebesöket gavs flera tillfällen att diskutera och samtala kring *Whole language* samt om skolans pedagogik. Dessa samtal skedde under lektionstid, då informanten inte hade någon

ytterligare tid till att intervjuas. Frågorna föll sig naturligt till vad som pågick i klassrummet under observationerna.

3.6 Studiens tillförlitlighet

Tillförlitligheten hos en studie utgår från tre punkter, vilka är:

- Reliabilitet
- Validitet
- Generaliserbarhet

(Stukát 2005)

Reliabilitet innebär hur trovärdigt mätinstrumentet är vid en undersökning. Stukát menar på att ett exempel skulle kunna vara att mäta en människas kroppslängd. Man kan använda sig av ögonmått och hypotetiskt sätt få fram en siffra (Stukát 2005). Inga kvantitativa instrument har används i studien däremot har intervjufrågorna varit kvalitativa instrument. Validiteten bygger på reliabiliteten. Stukát menar efter en undersökning att "[r]eliabiliteten i min undersökning är alltså mycket hög. Men hur är det med validiteten? Mäter jag det jag avser att mäta?" (Stukát 2005:127). Man kan även fråga sig hur informanterna riktar svaren, hur trovärdiga är dem när de svarar på frågor om exempelvis sina elever? (Stukát 2005). Dock anses informanterna trovärdiga eftersom att de arbetar med *Whole language* metoden, och bör därför veta vad de pratar om.

Generaliserbarhet är en fråga om vem som skall läsa och studera resultatet. Går det att generalisera resultatet överlag eller är det fastställt till en specifik undersökningsgrupp? Enligt Stukát kan dessa faktorer "påverka generaliserbarheten: Urvalet är inte representativt, man har en liten undersökningsgrupp, [...] och populationen är inte tydligt definierad" (Stukát 2005:129). Föreliggande studie är både reliabel och valid även om den inte är generaliserbar. De intervjuade informanterna var trovärdiga eftersom de arbetade med *Whole language* metoden själva och det finns ingen anledning att tro att de inte skulle svarat på samma sätt om de intervjuats vid ett annat tillfälle.

3.7 Etisk hänsyn

Innan intervjuerna genomfördes förklarades det för informanterna att enligt Vetenskapsrådets etiska principer är dem konfidentiella i studien. Därför nämns inte pedagogerna vid namn. Studiens syfte förklarades för informanterna och hur det slutliga resultatet skulle presenteras. Informanterna deltog frivilligt i intervjuerna och därför hade de rätten att avbryta medverkan när som helst under intervjuens gång. Manhattan New School nämns vid namn för att det är en känd skola inom forskning- och utbildningsvärlden. Skolan blev tillfrågade om deltagande innan studiebesöket, dvs de visste att författarna var där för att intervju och observera pedagogerna om *Whole language* metoden och gav sitt medgivande till detta (Vetenskapsrådet 2002).

3.8 Metoddiskussion

De kvalitativa metoderna kritiseras ofta på grund av att mätningens tillförlitlighet kan ifrågasättas för att man exempelvis, inte använder sig av tillräckligt många undersökningspersoner. Författarna var medvetna om att det inte går att generalisera studiens resultat.

Författarna utgick från ett fåtal informanternas intervjusvar, vilket gör undersökningen till en kvalitativ studie som inriktar sig mot en mycket liten grupp inom utbildningsvärlden. Då intervjuerna skedde i USA på Manhattan New School, kom de att genomföras på engelska. Detta är inte författarnas modersmål, och feltolkningar av intervjufrågor kan ha skett och därmed påverkat svaren från informanterna. Dock ansåg de sig att ha tillräckligt goda kunskaper i engelska för att kunna genomföra intervjuerna. Feltolkningar kan även ske vid intervjuer på sitt eget modersmål och därför anses studiens tillförlitlighet bli korrekt.

Intervjusvaren från informanterna var även de subjektiva eftersom de utgår från pedagogernas erfarenheter och tankegångar kring undervisningen med *Whole language*. Validiteten går därför att ifrågasätta eftersom man inte säkert kan veta hur trovärdiga pedagogerna varit i sina svar. Frågorna kan ha fått omformuleras utifrån situationen på plats. Detta var också en kritisk aspekt som författarna var medvetna om. Dock anses de kvalitativa metoderna vara passande för studiens syfte och för att kunna besvara forskningsfrågorna. De tre informanternas åsikter och svar kring *Whole language* visade sig vara samspelta. Detta tyder på att fler pedagoger än informanterna var av dessa åsikter. Intervjusvaren visade att skolan arbetade med samma pedagogik och därmed anses dessa tre informanter representera skolans gemensamma tanke sätt. Syftet är att förstå *Whole language* metoden, och tolka hur den ser ut i praktiken på Manhattan New School. Detta syfte skulle inte kunna uppnås med hjälp av de kvantitativa metoderna på samma sätt. Svaren av en kvantitativ enkät är komprimerade och blir därför svårtolkade. Enkäters svar är oftast statistiska och detta var inget som studien skulle resultera i.

Observationen i studien blir subjektiv eftersom författarna använde sina sinnen såsom, syn och hörsel, för att bedöma hur undervisningen i klassrummet såg ut (Stukat 2005). Eftersom filmatisering och fotograferingen av klassrumsmiljön och undervisningen inte fick förekomma, kan givetvis detta också ifrågasättas. Men tillsammans med litteratur och intervjusvar, får studien en helhetssyn på *Whole language* metoden. Dessa tre komponenter är grunden för studiens resultat.

Studiens validitet baserar sig på att Manhattan New School är kvalificerad för att kunna besvara studiens frågor, för att de arbetar med vad studien handlar om. Att skolan ligger i USA, ansågs bara vara en tillgång till det svenska utbildningsområdet inom läs- och skrivutveckling, för att få en inblick i ett annat skolsystem.

4. Resultat

Nedan presenteras studiens resultat utifrån studiens syfte och frågeställningar. Avsnittet är uppdelat i tematiska rubriker, samt underrubriker. Informanterna beskrev flera fördelar med *Whole language* metoden, vilka redogörs för tillsammans med de faktorer som krävs för att kunna bedriva en *Whole language* undervisning. Därefter redogörs för vilka nackdelar det fanns enligt de intervjuade informanterna.

4.1 Förutsättningar för att *Whole language* ska fungera

Studiebesöket visade på att en viktig faktor för att bedriva en *Whole language* undervisning innefattar att undervisningen är elevcentrerad. Här nedan visas några exempel på sådan undervisning.

4.1.1 Research workshop

Under lektionen *research workshop*¹⁵ arbetade klassen i klassrum 1 med forskningsområden som de själva valt ut. De forskade om en byggarbetsplats som låg ett kvarter från skolan. Klassen besökte platsen varje vecka för att följa processen av det pågående arbetet. Alla elever hade skrivit en sida om forskningen och ritat passande bilder till. Pedagogerna hade satt ihop alla sidor till en bok, som de tryckt upp varsitt exemplar till varje elev.

Vid ett annat tillfälle i klassrum 1 arbetade gruppen med tegelstenar, som också var ett av deras forskningsområden. En av eleverna hade frågat pedagogen vad skolan var byggd av, och det var på detta vis som arbetet startade. En lärarstudent var med på lektionen för att illustrera för eleverna hur processen vid tegelstensproduktion fungerar. Klassen hade lärt sig att tegelstenarna brändes i en ugn för att bli hårda men pedagogen ville tydliggöra för eleverna hur processen gick till. Lärarstudenten hade därför med sig en brödrost och en påse brödsivor som rekvisita. Hen ville visa parallellen till vad som händer med en brödskiva i en brödrost med vad som händer med leran i en brännugn. Hen berättade att innan bränningen är brödet och leran mjuk och rörlig, och efter processen är de hårda och fasta. Därefter fördes en diskussion kring vad som händer under bränningen. Pedagogerna ställde utmanande frågor som ledde eleverna till flera möjliga svar. Lektionen fortsatte och tillslut kom de in på stora och omfattande frågor på grund av tegelstenar. En av de frågorna som diskuterades var vilka som utförde tegelstenstillverkningen i Pakistan. Pedagogerna berättade att det var barn som arbetade med det och eleverna blev förvånade. Nu påbörjades ett stort arbetsområde för klassen att forska vidare kring. De ville försöka förstå varför barn i deras ålder var tvungna att arbeta och varför de inte fick gå i skolan som de själva gjorde. Denna arbetsprocess var vanlig för skolan och de fokuserade på vad eleverna var intresserade av medan pedagogerna försökte att leda in dem på olika spår i undervisningen.

Undet studiebesöket i klassrum 2 pågick en lektion som handlade om ett besök eleverna gjort med pedagogen i Central Park. De satt samlade på den stora blå mattan och läraren satt på golvet med ett stort ritblock framför sig. Hen frågade eleverna om de kunde komma på något problem de stött

¹⁵ Namn på lektion där klassen arbetade i forskningsgrupper.

på utifrån besöket, något som de ville ändra på om de själva fick bestämma. Eleverna pratade till varandra i tur och ordning om vad de tyckte var problematiskt, samtidigt som pedagogen antecknade flitigt på det stora blocket om vad eleverna berättade. Olika problem som kom upp var att det t ex. fanns hundar som skällde, köer till olika klätterställningar, att de borde finnas fler vakter i parken etc. De förde diskussioner med varandra och pedagogen behövde inte flika in med kommentarer för att få samtalet att fortlöpa. Efter ett tag när de var klara med diskussionerna gav pedagogen nya instruktioner till eleverna på mattan. De skulle välja ett av problemen som kommit upp och att de skulle skriva ner det samt skriva en lösning av problemet. Sedan skulle de förklara hur de skulle vilja att det blev i parken, om de själva skulle få välja. Därefter skulle de reflektera över sina texter tillsammans med sin *reading partner*¹⁶ för att göra texten bättre och få idéer om de inte kom på något mer att skriva. Som pedagogen sa till sina elever i klassen; ”Two little brains are better than one little brain” (Informant 2, personlig kommunikation, 2013-11-20). Vilket innebär att det är bättre att ta hjälp av en kompis och få respons istället för att sitta ensam när det kör ihop sig.

4.1.2 Word study

I samma klassrum (Klassrum 2) observerades en *word study*¹⁷ lektion. Alla elever satt även denna gång på den blå mattan, med varsin liten whiteboard-tavla i händerna. Pedagogen stod framför dem med ett blädderblock vid sin sida mot väggen. Hen sa ett ord till dem och de skulle stava ordet som de trodde att det stavades på sina tavlor. Därefter fick en elev svara hur hen stavade ordet medan pedagogen skrev ner det, så att resterande elever såg. Hen frågade klassen om det var rättstavat. Om eleverna visade tummen upp höll de med sin klasskamrat, men höll de inte med visade de tummen ner utan att göra några ljud ifrån sig. En annan elev fick då stava hur hen trodde att de skulle vara och tillslut kom de fram till ordets rätta stavning. Efter det bröt pedagogen ner ordet i stavelser för att ljuda fram det – från helheten till delen. Eleverna fick sedan uppgiften att bilda en mening med ordet i. Meningen skrev de ner på sin whiteboard-tavla och visade sedan för pedagogen. Syftet var att pedagogen skulle förstå att eleverna förstått ordets betydelse och att de nu kunde använda det i ett språkligt sammanhang. Efter det gick de vidare till nästa ord, och därefter nästa.

Som en fortsättning av forskningen kring byggarbetsplatsen, var det dags att börja arbeta med boken de skrivit tillsammans. Pedagogen inledde med att fråga eleverna vilket ord som de tror förväntas att hitta i boken. En flicka svarar med ordet *construction*. Pedagogen frågar gruppen om de är villiga att lära sig att stava ordet fastän det är långt och komplicerat. Eleverna samtycker, och tar därför fram sina anteckningsblock. Pedagogen använder sig av smartboarden och drar ett streck på skärmen som skall illustrera elevernas ränder i blocken. Sedan skriver hon bokstav för bokstav och eleverna skriver efter, utifrån hur hon har dragit strecken. Under tiden ljudar pedagogen för eleverna, för att de först skall gissa vilken bokstav som kommer näst. Stavelsen –tion i slutet av ordet *construction* skapar ett ljud, som inte var bekant för eleverna. För att illustrera för dem att –tion bildar ett eget ljud, får alla elever komma på ord med –tion i. Eleverna kommer på många ord

¹⁶ Läskamrat. Eleverna arbetar i par för att hjälpa varandra vid behov.

¹⁷ Namn på lektion där klassen arbetade med ordkunskap.

och dessa skriver pedagogen också upp på smartboarden. Hen skriver även ändelsen –tion med en annan färg för att utmärka det speciella ljudet som de tränar på.

Samtalet i personalrummet grundade sig på en av *word study* lektionen i klassrum 1. Hen förklarade att ordet, *construction*, som de arbetade med i själva verket var ett svårt ord för en förskoleklass. Pedagogen menar att hen tog en risk i att introducera ordet för eleverna men valde att fånga det ögonblick som de själva hade skapat. I andra ändetaget påpekade hen att man aldrig skall underskatta sina elever. De är inte bäbisar, de är 6 år och kan mycket mer än vad många vuxna tror, man måste bara plocka fram kunskapen på rätt sätt. ”Never forget, trust your children!” (Informant 3, personlig kommunikation, 2013-11-19) säger pedagogen och förklarar vikten av att lita på sina elever och deras kunskapsförmågor. En pedagog skall inte hämma sina elever, utan inspirera dem till att göra mer än vad de tror sig kunna.

4.1.3 Elevens roll i klassrummet

En faktor som informant 3 påpekar många gånger, och som iakttagits under hens och de övriga pedagogernas lektioner, var att visa att man ser alla elever. Eleverna skall känna att de är delaktiga och får chansen att svara på frågor som ställs. Informanten menade att ingen elev i klassrummet får känna sig bortglömd. Det är även viktigt att låta flera elever svara på de frågor pedagogen ställer, för att hen skall få en uppfattning om att alla elever har förstått det som sagts. Det kan annars sitta barn som inte hänger med i genomgången, och det var inte informantens mål med sin undervisning. Varför fler än en elev skall svara på samma fråga har även ett annat syfte. Detta var att, genom att ställa deras svar i jämförelse till varandras får dem att tänka i nya banor och öppna upp för nya tankesätt och perspektiv. Vilket är viktigt i en *Whole language* undervisning förklarar informanten.

Informanterna menade att i undervisningen är det viktigt att utgå från en elevcentrerad undervisning. Det är eleverna som skall få kunskap och lära sig saker och ting i skolan, då är det relevant att de sker utifrån deras livsuppfattning och sådant som betyder något för dem. Om det är en elev som vill att de skall forska om choklad börjar de prata och läsa om det. Ibland skypar¹⁸ dem med folk som har bred kunskap om ämnet och till slut kan det vara uppe och forska på en nivå om mänskliga rättigheter och fair trade-märka chokladsorter. På så vis menade pedagogerna, att genom att utgå från elevernas funderingar kan man komma långt i sin kunskapssökning och i sina undervisningsmöjligheter.

4.2 Bedömning och dokumentation

Under ett samtal med pedagogen (Informant 2, personlig kommunikation, 2013-11-20) talades det om *word study* lektionen. Hen berättade att det är viktigt att ge ordet till flera elever i klassen, inte bara en. På liknande sätt som informant 3 tog upp om samma ämne, är detta som en koll för att se om eleverna förstått vad de gjort och för att de skall lära av varandra. Eleverna lärde sig att ge respons till varandra, genom att visa tummen upp eller ner, och därefter motivera varför de har den åsikten. Eleverna blir medbedömare och genom att använda sig av kamratrespons i tidig ålder

¹⁸ Skype – kommunikationsprogram där man samtalar via internet.

hjälp det eleverna att se vad de själva bör utveckla i sin individuella utvecklingsprocess. Genom att rikta sig mot den man talar till, visar man respekt och hänsyn, berättade informant 2. Det var viktigt att eleverna får med sig dessa värderingar. Det skapade även en gemenskap i klassrummet, där alla har rätt att uttrycka sina åsikter och kunskaper på olika sätt. Därmed blir de både sedda och hörda av sina klasskamrater samt av pedagogen i klassrummet.

Eleverna på skolan fick inga betyg men pedagogerna arbetade mycket med både formativ och summativ bedömning. Bedömningen skapas i samband med pedagogernas dokumentation kring elevernas kunskapsutveckling. Efter varje moment eller forskningsområde som avslutas bedöms elevernas arbeten utifrån förmåga för att pedagogen skall få en vetskap om vart eleverna befinner sig i förhållande till läroplanen. I USA undervisar pedagoger generellt endast i en årskurs för att sedan lämna över elevgruppen till en annan pedagog. Vilket innebär att den nya pedagogen behöver tidigare underlag för att kunna följa upp eleverna och fortsätta undervisa dem på den nivå de befinner sig på. Många pedagoger på skolan använde sig av ett överlämningsmöte i början på terminen, då de för diskussioner kring eleverna och deras kunskaper. Detta hade allt fler pedagoger nu ställt sig kritiska till på Manhattan New School. Informant 2 menade att pedagogerna vill skapa sig en egen uppfattning av eleverna och deras kunskaper.

Informant 2 berättade att eleverna gör två formella test per år. Testen innefattar både läs- och skrivuppgifter samt matematikuppgifter, som anses vara grundämnena på skolan. Resultaten används för att se hur eleverna befinner sig kunskapsmässigt i förhållande till vad som anses vara godkänd nivå utifrån läroplanen. Tillsammans med resultaten från dessa tester och pedagogernas egen dokumentation utformas nivån på den kommande undervisningen. Då eleverna börjar årskurs sex och i de högre årskurserna, genomförs regelbundna nationella test, som sker i hela USA.

4.3 Föräldrasamverkan

Manhattan New Schools visioner vilar på ett tankesätt där fler parter samarbetar för att göra elevernas studietid till den bästa. Informant 1 menade att det krävs tre viktiga parter för att skolan skall kunna gå runt, och dessa är skolan, eleverna och föräldrarna. Tillsammans skapar man utbildningsmöjligheter som skall förbereda eleverna för framtiden. Föräldrasamverkan var en annan faktor för att kunna bedriva en *Whole language* undervisning.

4.3.1 Föräldrarnas roll i klassrummet

Informant 3 förespråkade om att använda föräldrars kunskaper och erfarenheter i klassrummet. Hen menade att man som pedagog bör ta hjälp av barnens föräldrar om möjligheten finns. Informanten bjuder in föräldrarna och låter de bli en del av undervisningen. Föräldrarna kan komplettera med sina kunskaper kring olika forskningsarbeten som pågår i klassrummet. Informanten gav ett exempel om när tre olika föräldrar har kommit till klassen på sina lediga dagar för att undervisa eleverna i sina modersmål som spanska, hindi och swahili. På så vis berättade informanten att de ständigt arbetar med att bejaka mångfalden i klassrummet, vilket öppnar upp till nya kunskapsmöjligheter. Ett annat exempel var när en förälder besökte klassen och berättade om arbetet på den bank där hen arbetade. Klassen hade sedan tidigare forskat om bomull, och det visade sig att pengar består av detta material. Förälderns kunskap var därmed till nytta för att kunna komplettera elevernas forskningsområde. Informanten menade att både hen själv och eleverna lärt

sig mycket av föreläsningen och att man skall ta vara på alla tillfällen som erbjuder ny kunskap. Som pedagogen menade är det viktigt att visa eleverna att hen inte vet och kan allt utan att alla människor befinner sig i en process av livslångt lärande.

4.3.2 PTA

Informant 1 berättade att föräldrarna på skolan har bildat en förening som heter *Parent Teacher Assistant*, PTA. De samlar in pengar till lärarassistenternas löner. Beroende på hur mycket pengar som föreningen samlar in, anställer skolan lärarassistenter. Under intervjun med informant 3 mötte hen en av föräldrarna från föreningen. Hen bjöds in i samtalet. Föräldern berättade om vilken gemenskap föreningen skapar familjerna emellan och att de knyter livslånga kontakter. Hen menade att majoriteten av föräldrarna på skolan är engagerade i skolan och av vad som deras barn arbetar med under dagarna. Informant 3 menade att ytterligare en anledning till att bjuda in föräldrarna i klassrummet också var för att delge dem vad som pågår under lektionerna. Hen menade att det är viktigt att ha med föräldrarna på "the train of knowledge" (Informant 3, personlig kommunikation, 2013-11-19) för att skapa gemenskap mellan de tre parterna som förenar skolans kunskapssyn.

Föräldraföreningen deltar även frivilligt i många aktiviteter som arrangeras av skolan, så som teatrar och liknande. Vid dessa tillfällen hjälper de till med att sy eller köpa kostymer och att skapa kulisser. Informant 3 och föräldern samtyckte i att dessa teaterföreställningar har varit av betydande roll för att knyta an de viktiga relationer som behövs för att bedriva Manhattan New School. Föräldraföreningen hjälper också skolan genom att donera material som behövs för att kunna driva den, exempelvis kopieringspapper.

4.4 Elevcentrerad klassrumsmiljö

Klassrummet på Manhattan New School visade vikten av att omge elever av kunskapssökande material. Nedan beskrivs hur klassrummet såg ut och varför informanterna ansåg att detta var betydelsefullt för att kunna bedriva sin *Whole language* undervisning.

4.4.1 Klassrum 1

Det första klassrummet som observerades var litet till klassens 18 elever, plus att det även fanns flera vuxna med i rummet. Det var högt i tak och det fanns stora fönster som släppte in mycket ljus. Pedagogens satt i en gungstol, och på väggen bakom hen hängde en smartboard som var kopplad till en dator. På golvet, framför pedagogens låg en stor blå matta som eleverna satt på. Några av eleverna satt även på stolar runt mattan. I rummet fanns det tre runda bord med stolar omkring. Möblerna var mindre än vanligtvis och därför anpassade för elevernas kroppsstorlek. På borden stod det behållare med blyertspennor, radergummin och färgpennor. På väggarna hängde elevernas både gjorda och påbörjade arbeten, texter, bilder och fotografier. Det fanns många små hyllor med böcker i, kategoriserade efter genre och författare. Elevernas ytterkläder och väskor låg i ett litet utrymme längst bak i klassrummet. Eleverna hade egna fack där de förvarade sina anteckningsblock och diverse arbeten.

Informant 3 berättade för oss att elever bör vara omringade av olika slags litteratur. Pedagogens bör presentera flera texter som är uppbyggda på många vis, för att visa på hur man skriver beroende på

vad man skriver. Pedagogen förklarade och visade hur exempelvis en faktatext är uppbyggd och vad som karakteriserar den. Sedan gör hen det samma med exempelvis skönlitteratur, tidningsartiklar, sånger och dikter. Eleverna bör se de olika variationer som finns inom litteratur och läsa texterna för att skapa förståelse kring hur de sedan kan skapa egna texter.

4.4.2 Klassrum 2

Det andra klassrummet som observerades var likt det första på många sätt. Det fanns många verk på väggarna som barnen hade gjort och de hade satt upp fotografier på alla elever i klassen. Det fanns affischer med ledord på, som förklarade hur man kunde skriva en bra berättelse, hur man började, skrev mitten och ett slut. Det fanns även ett stort färgglatt papper, på väggen. Det var klassreglerna som barnen kommit på. Det innehöll ord som; respekt, ta hand om varandra, sköta om vårt material etc. och alla elever i klassen samt pedagogen hade skrivit på.

Möbleringen i klassrummet var elevcentrerad. Barnen varierade sin arbetsplats mellan att sitta på den stora blå mattan på golvet eller att sitta på sina stolar vid de runda borden i mitten av rummet. Pedagoger rörde sig omkring i klassrummet för att hjälpa eleverna när det behövdes. Borden var anpassade för elevernas höjd, då observatörerna satte sig på stolarna var de alldeles för små. Det fanns en smartboard på en av väggarna som användes flitigt i undervisningen när de skulle utföra forskning; s.k. *research* om olika ämnen de arbetade med. Längst sidorna av rummet samt mitt på golvet stod låga bokhyllor fyllda med böcker utplacerade. Böckerna var kategoriserade i olika genrer eller författare för att det skulle bli enklare för eleverna att finna vad de sökte. Olika läromedelsmaterial fanns utplacerade överallt i klassrummet för att det skulle vara välkomnande för eleverna att använda i deras kunskapsinläring.

Informant 2 förklarade för oss att de sedan tidigare hade arbetat kring en berättelses uppbyggnad och att för att påminna eleverna om detta, hade hen hängt upp pappersarket på väggen. Hen menade att eleverna skall kunna gå tillbaka och se efter vad de lärt sig, för att utveckla sig inom olika slags litteratur. Det var viktigt för informanten att ha ett öppet klassrumsklimat där eleverna själva fick välja sin egen studieplats.

4.4.3 Klassrumsbibliotek

På skolan fanns inget bibliotek förklarade informant 1 men hen menade att det inte var någon nackdel. De hade istället all litteratur i klassrummen, små klassrumsbibliotek, där det var lätt för eleverna att bekanta sig med böckerna. Informanten påpekade att litteraturen är viktig i barnets tidiga ålder för att bekanta sig med bokstäver i olika former. Det följs även upp med i de äldre åldrarna eftersom man alltid har nytta av den i och utanför skolan. Hen menade att närheten, som alla elever på skolan har, till litteraturen bidrar förhoppningsvis till ett större läsintresse.

4.5 Samspelet i klassrummet

En annan faktor för att kunna bedriva en *Whole language* undervisning spelar samspelet in en stor roll. Det har betydelse på hur elever betar sig mot varandra samt hur relationen mellan eleverna och pedagoger utspelar sig i klassrummet.

På lektionerna lyssnade eleverna till pedagogerna och följde med i diskussionerna som hålls. Eleverna räckte upp handen när de ville ha ordet och pedagogen uppmanade dem till att rikta sig mot sina klasskamraters håll när de pratade. Överlag visades det respekt i klassrummen och de talade inte i mun på varandra utan väntade på sin tur. Vid tillfällen då en elev avbröt pedagogen eller en annan klasskamrat, markerade pedagogen tydligt att det inte var okej. En fras som informant 2 använde i klassrummet var "Excuse me, lower your voices, please" (Informant 2, personlig kommunikation, 2013-11-20) och detta lugnade eleverna. Pedagogen förklarade för eleverna om respekt till varandra och att visa hänsyn till den person som har ordet. Om en elev inte visade intresse för lektionen utmanade pedagogen eleven till att upprepa vad som sagts, för att visa på att det är viktigt att lyssna och vara med i diskussionen som hålls. Eleverna var väl medvetna om detta redan från förskoleklass vilket visade sig i ett lugnt klassrumsklimat i många klassrum.

Ovan nämnt visade att arbetsmiljön i klassrummen visade på ett gott samspel mellan eleverna och pedagogen samt eleverna sinsemellan. Informant 3 talade om att i alla klasser fanns det regler, trots att det kunde verka flummigt på ytan mellan pedagoger och elever. Eleverna var medvetna om reglerna i grund och botten. Det var okej att spela ut ibland, till en viss gräns men det viktigaste var att de lyssnade till när pedagogen sa att det räcker och de skulle koncentrera sig.

4.6 Gemensamma visioner

Alla tre informanter berättade att det var den gemensamma visionen som gör Manhattan New School till sådan framgångsrik skola. De predikade för att skapa ett vertikalt synsätt för hela skolan, oberoende åldersgrupp eller personal. Målen var tydliga och styrande för undervisningen och synen på kunskapsförmågan hos eleverna.

4.6.1 Skolans mål

Informant 2 talade om visionen de hade på skolan. Dessa mål beskrivs på *Visitor information*¹⁹ på följande sätt: "Our children learn by doing and talking, proofs of the rewards of the reading and writing process and the mathematical investigations at the heart of our curriculum." Vidare avslutas visionen så här: "Our students learn to think of themselves as lifelong readers, writers, mathematicians and researchers." Informanten påpekade att det är viktigt att få all personal att arbeta utifrån samma målsättning. Om de arbetar på samma sätt blir det enklare för eleverna att veta vad som förväntas av dem. Det var en stor del för att *Whole language* undervisningen skulle fungera så bra som den redan gör och att det kan fortsätta i samma riktning. Det är viktigt att man som pedagog alltid är öppen för ny kunskap, i vilken ålder man än befinner sig.

Alla pedagoger på skolan arbetade enligt samma didaktik och pedagogik, vilket ledde till en god struktur kring undervisningen. Då eleverna byter pedagog varje årskurs, påverkade detta ändå inte klasserna, eftersom att undervisningen är utformad på samma sätt i alla årskurser. Informanten menade att eleverna vet vad som förväntas av dem inför pedagogbytet, eftersom att andra elever redan informerat om hur den kommande årskursen kommer se ut. Detta ansåg informant 2 vara en fördel för både eleverna och för pedagogerna på skolan.

¹⁹ Se bilaga D

4.6.2 Kunskapssökande

Tanken att pedagoger inte är uppslagsverk, och därmed inte har kunskap om allt, var något man måste inse menade informant 3. Hen berättade att hen lär sig nya saker tillsammans med barnen varje dag och att det var en viktig del inom yrket. Informanten menade också att det är viktigt att utvecklas inom sin profession tillsammans med ett arbetslag. Yrket skall ske i samspel med andra pedagoger och att ständigt föra en dialog vidareutvecklar kunskaperna.

Informant 2 berättade om att det kommer andra pedagoger som besökare till skolan, vilket skedde nästan varje dag. Hen menade att dessa pedagoger berättade att de har en vision om att arbeta som de gör på Manhattan New School men ännu inte fått något genombrott. Informanten trodde att det kan vara svårt för en eller två pedagoger som vill arbeta på ett speciellt sätt men inte får någon respons eller något stöd av den resterande personalen. Fördelen med Manhattan New School och deras didaktik, bl. a. inom *Whole language*, berättade informanten var att all personal har samma målsättning och undervisade på samma sätt för att nå det uppsatta målet. ”We are life long learners, both students and teachers.” (Informant 2, personlig kommunikation, 2013-11-20) sa hen och menade att kunskapssökandet är en del av skolans mål.

4.7 Nackdelar

Pedagogerna förklarade inte många nackdelar med *Whole language* metoden, men här är två av de kritiska aspekter som infattar undervisningen på skolan.

En nackdel som både informant 2 och 3 beskrev inom *Whole language* var att när pedagoger undervisar inom läs- och skrivinlärning, kan det vara svårt för vissa barn att få med sig alla stavelser. På detta vis kan det bli problematiskt för eleven att knäcka koden och att lära sig läsa. Som fördel i detta kan då pedagogen bryta ner ordet i stavelser, med eleverna. Informanterna arbetade på detta vis för att tydliggöra för eleverna hur stavelserna låter samt hur de bygger upp hela ordet. Pedagogen kan därmed använda ljudmetoden som hjälpmedel för att visa hur det låter. I detta fall finner de förståelsen från delen till helheten istället för helheten till delen, som de gör inom *Whole language*. Informant 2 menade att man inte skall sätta läsmetoderna mot varandra, och välja den ena framför den andra. Det bästa vore att använda båda metoderna som komplement till varandra, utifrån elevernas individuella behov.

En ytterligare nackdel, var de få antalet lärarassistenter som fanns på skolan. Informant 3 berättade att hen ansåg att utan hens lärarassistent skulle hen inte kunna fokusera på elever och undervisningen, på samma sätt. Det var hens lärarassistent som fixade med undervisningsmaterial och många andra praktisk tidkrävande uppgifter. Informanten ägnade sin tid åt att undervisa eleverna och hen ansåg att undervisningen hade sett annorlunda ut utan assistenten i klassrummet. Informant 3 menade att det ultimata hade varit om varje pedagog på skolan hade haft en lärarassistent.

5. Diskussion

Utifrån de resultat som framställts från intervjuerna med informanterna, och observationerna i klassrummen, kopplas detta avsnitt samman alla delar med litteraturen som redovisats i litteraturgenomgången. Författarna diskuterar delarna nedan i samma tematiska rubriker som i resultatdelen.

5.1 Förutsättningar för att *Whole language* ska fungera

I läroplanens grundläggande värden står det att skolan ”... ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.” (Skolverket 2011:7). Syftet är att skolan skall bidra till att utveckla kloka unga människor. Genom att utgå från elevers intressen, som undervisningen på Manhattan New School gör, kan man uppnå detta mål.

5.1.1 Research workshop

Flera av lektionerna som observerades grundade sig i olika forskningsprojekt som klasserna arbetade med. Att eleverna väljer ett område som de är intresserade av för att sedan forska kring detta, var intressant att se. Dessa lektioner var ofta autentiska och verklighetsrelaterade situationer som eleverna kunde ha nytta för i framtiden.

Forskningsprojektet startades med en diskussion kring området i klassen. Lindö skriver att ”[s]pråket är ett tankeredskap och navet i allt lärande” (Lindö 2005:155). Eleverna samtalade med varandra, och utbytte erfarenheter för att dela med sig av sina förkunskaper. Detta blev utgångspunkten inom området, alltså elevers förkunskaper kring ett forskningsområde. Lindö skriver att barn inom en helspråkssyn, konstruerar kunskap med språket som verktyg utifrån egna erfarenheter (Lindö 2005). Därefter vägledde pedagogen eleverna in i läroprocessen. I läroplanen står det att pedagogen ska ”tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen.” (Skolverket 2011:15). Tydliga exempel visades på ett demokratiskt klassrum, då undervisningen styrdes utifrån eleven och dess intressen. Eleverna utformade en idé och pedagogen utformade ett kunskapstillfälle utifrån denna idé.

Klassen från klassrum 1 gick en gång i veckan på studiebesök, för att få en mer autentisk inblick i sitt forskningsområde. Eleverna lärde sig genom att använda sina sinnen och upptäcka närmiljön inom området. Genom studiebesöket skapade de egna böcker, som innehöll både text och bild. Detta var en lång process, där elevernas skriftförmåga utvecklades genom att samtala kring upplevelserna. Processen skedde i stöttning och uppmuntran från pedagogen (Lindö 2005). Vidare använde pedagogen sig av dessa böcker som ett hjälpmedel för att undervisa eleverna i *word study*.

5.1.2 Word study

Dessa lektioner var utformade på samma sätt, i alla årskurser. Pedagogen arbetade med ordkunskap, och beroende på åldersgruppen, ändrades svårighetsgraden för lektionen.

Under lektionen då eleverna i klassrum 1 arbetade med ordet *construction* syntes tydliga tecken på en *Whole language* undervisning. Författarna kunde se tydliga tecken på att, enligt den fonologiska cirkeln, börjad pedagogen med att objektifiera ordet för eleverna. Därefter fokuserade pedagogen

på delarna för att eleverna skulle lära sig att dela upp ordet i grafem (bokstäver). Klassen skrev ner bokstav för bokstav, som de tillsammans med pedagogen uttalade högt. På detta vis lärde sig eleverna bokstävernas namn, formen och uttalet. De följde pedagogens skrift på smartboarden och då förstod de i vilken ordning bokstäverna skulle komma. Sedan såg eleverna att bokstäverna har bildat ordet som de sedan tillsammans med pedagogen läser högt. Det sista som pedagogen bad eleverna att göra, var att komma på fler ord med stavelsen –tion i för att sätta ordet i ett språksammanhang (Liberg 1996). *Construction* är ett svårt ord men pedagogen utgick från elevernas önskan att lära sig ordet. Observatörerna ansåg att pedagogen agerade korrekt för att det föll sig naturligt under lektionen och eleverna visade på större kunskaper än förväntat.

Pedagogen berättade en saga för eleverna om stavelsen –tion för att leka fram betydelsen av den. Stavelsen var komplicerad för eleverna att förstå. Efter sagan, som var lekfull och anpassad för årskursen, kunde eleverna ändå hitta -tion i andra ord. Lindö menar att "[I]ek och språkande samspel är grogrund för att barnet på eget initiativ skall upptäcka skriftspråket." (Lindö 2005:155).

I klassrum 2 syntes utvecklingen från förskoleklass till årskurs tre. Eleverna leddes av pedagogen men de arbetade självständigt med ordet som de sedan diskuterade i helgrupp med sina klasskamrater. Eleverna fick ett ord av pedagogen som de skulle stava på sin whiteboard-tavla för att tillslut sätta ordet i en mening. Lindö skriver att eleverna ska kunna använda sina kunskaper i ett större språksammanhang, vilket är en grundläggande syn inom *Whole language* (Lindö 2005).

Lindö skriver att: "Helspråkssynen innebär att man börjar med helheten (textens innebörd), letar efter hela ord som man känner igen som ordbilder och sedan efter delar av ord (stavelser) för att slutligen försöka känna igen de enstaka bokstäverna (grafemen)." (Lindö 2005:60). De *word study* lektioner som observerats visade hur en *Whole language* undervisning kan vara utformad. Författarna kunde observera både pedagogens och elevernas engagemang under lektionerna och hur undervisningen bedrevs i praktiken.

5.2 Bedömning och dokumentation

Pedagogerna berättade under intervjuerna vikten av att eleverna får vara med och säga vad de tycker i klassrummet. De skall känna sig delaktiga i undervisningen och inte vara rädda för att säga fel. Manhattan New Schools pedagoger arbetade med kamratrespons från tidig ålder vilket bidrog till att eleverna utvecklade denna förmåga i de högre åldrarna. De kunde ge konstruktiv kritik och de var väl medvetna om att inte bara säga att ett arbete är bra eller dåligt – de motiverar vad som är bra eller vad de tycker är mindre bra. Detta för att kamraten skulle kunna bearbeta sitt arbete eller sina tankar.

När klassrum 2 observerades under deras *research workshop* lektion, där de pratade om problem som uppstod i parken observerades att gruppen arbetade med *reading partners*. Detta tillvägagångssätt var givande i klassrummet och eleverna var effektiva i sitt skrivande. I den svenska kursplanen står att "Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmåga att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra." (Skolverket 2011:222). Deras arbete med *reading partners* underbygger citatet och som kopplas på ett liknande sätt. Det var därför bra att arbeta tillsammans med någon för att kunna utvecklas vidare. Genom att fråga sin

kamrat om hur ett ord stavas eller om man kan skriva på ett speciellt sätt var givande för dem. Det var även en tillgång för pedagogen att eleverna tog hjälp av varandra i första hand.

”Two little brains are better than one little brain” (Informant 2, personlig kommunikation, 2013-11-20). Pedagogen menade här att genom att eleverna får samarbeta i tidig ålder kan det hjälpa dem att slå ihop sina kloka hjärnor. Detta var ett tillvägagångssätt som utgår från att eleverna skall tänka till extra för att utveckla sin egen förmåga i att skriva samtidigt genom att hjälpa andra. Inom momentet arbetar man med den proximala utvecklingszonen som Vygotskij talar om. Genom att utgå från vad barnet kan och utforma uppgifterna till en något högre nivå kan eleven ta hjälp av kamraten eller pedagogen för att finna sin egen kunskap och utvecklas vidare (Imsen 2006).

Genom att dokumentera alla elevers lärande kan pedagogerna arbeta vidare med kommande uppgifter för att eleverna skall utvecklas och gå vidare till nästa kunskapsnivå. Under tiden som eleverna utför sina arbeten med forskning visar det pedagogen hur processen i varje individs lärande utvecklas. Enligt den svenska läroplanen skall pedagogen ”... vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.” (Skolverket 2011:18). Detta är sådant pedagoger skall förhålla sig till i skolan i Sverige. Författarna kan inte tala om hur det ser ut enligt läroplanen de har i New York. Under observationerna hade det ändå visats tydliga tecken på hur dokumentering och utvärdering av elevers kunskaper utförts, vilket var viktigt för att kunna planera en särskild undervisning.

Informant 2 berättade om överlämningsprocessen inför kommande skolår då eleverna byter pedagog. Skolans pedagoger hade då ett möte där tidigare dokumentation förs vidare till nästkommande pedagog. Författarna håller med informanten om att det är bra att dokumentera sina elever för att man skall få en uppfattning om vart de befinner sig samt hur de förhåller sig till målen i läroplanen. Det är pedagogernas uppgift att leda eleverna på rätt spår i kunskapsutvecklingen och det görs med hjälp av stimulerande uppgifter. I den svenska läroplanen står att ”[u]ndervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva.” (Skolverket 2011:222). Det är något som är viktigt att ta fasta på för att eleverna skall utveckla sig i sin läs- och skrivförmåga. Informanten talade även om att det var flera pedagoger på skolan som tyckte att det var fel att använda sig av etta överlämningsmöte med information om eleverna. De menade att det var viktigt att den nya pedagogen fick bilda sig en egen uppfattning om eleven och dess kunskaper. Denna information kan annars påverka pedagogers uppfattning av eleven. Det bästa var att den nya pedagogen skapade en egen uppfattning om eleven och om det skulle uppstå något problem eller frågetecken, kunde hen ta kontakt med föregående pedagog.

5.3 Föräldrasamverkan

Informant 1 berättade för oss om att skolan, eleverna och föräldrarna måste samverka för att skapa sammanhållning i en god skolmiljö. Alla tre parter krävs för att göra Manhattan New School till skolan den är idag. Efter det som setts under studiebesöket tror författarna på denna idé, och tanken i att engagera föräldrar om möjligt låter som ett gott kunskapsstillfälle för alla parterna. Under den verksamhetsförlagda utbildningen som genomförts i Sverige, har författarna inte sett någon form av liknande samarbete med föräldrar som på Manhattan New School. Trots att det står i läroplanen

att ”[a]lla som arbetar i skolan ska samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet.” (Skolverket 2011:16). Informanterna på skolan ansåg att detta var en viktig faktor för att bl. a. kunna bedriva en *Whole language* undervisning.

Lindö skriver om att i en helspråksmiljö lär barn i olika sammanhang och tillsammans med vuxna som förebilder (Lindö 2005). Dessa vuxna förebilder var främst pedagogerna och personal på skolan, dock upplevdes inget hinder från att skolan använde sig av föräldrar och deras kunskap i klassrummet. Genom att ta del av föräldrar och vad de kan erbjuda eleverna i deras kunskapsutveckling, bidrar detta även till att skapa gemenskap mellan de tre parterna. Informant 3 menade också att det var viktigt för att föräldrarna skall veta vad som sker under lektionerna och få ta del av innehållet på ett praktiskt och deltagande sätt.

Informant 3 påpekade för oss vikten av att inse att pedagoger inte är uppslagsverk som har svar på elevers alla frågor. Att använda sig av vuxna utanför skolans värld kan vara till betydelse för det forskningsområde som eleverna arbetar med. Detta var ytterligare en aspekt i varför det har gynnat Manhattan New School att involvera föräldrarna i skolan och undervisningen. Lindö skriver även att det är viktigt att arbeta för mångfalden i klassrummet (Lindö 2005), och ett tydligt exempel på detta var då informant 3 bjöd in en förälder för att lära eleverna spanska.

Detta är ett praktexempel på att använda de resurser som finns omkring en, då skolan inte har stora ekonomiska resurser att ta till. Det tog även hjälp av föräldrarna då de behövde material till skolan så som skrivpapper och pennor eller för att skriva ut elevernas egenproducerade böcker i färg²⁰. I den svenska läroplanen står det även här att ”[s]kolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång ska skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.” (Skolverket 2011:16). Om det hade behövts hjälp med att samla in material skulle även svenska skolor alltså kunna försöka ta hjälp av föräldrarna. Pedagogerna på Manhattan New School var som sagt beroende av föräldraföreningen eftersom antal lärarassistenter varierar. Dessa lärarassistenter kan också ses som en resurs som skolan inte hade haft tillgång till utan föräldrasamverkan.

5.4 Elevcentrerad klassrumsmiljö

Möbleringen i klassrummen var medvetet utplacerade på skolan. Att både stolar och bord var storleksanpassade för eleverna gjorde klassrummet inbjudande och elevcentrerat. Klassrummet var elevernas, tillsammans med pedagogens, arbetsplats och det borde vara en självklarhet att den anpassas för gruppen. Utifrån observationerna syntes det inte att eleverna hade några speciella arbetsplatser i klassrummet, utan eleverna satt där de ville. Detta verkade inte vara något som påverkade undervisningen negativt, utan är snarare en annan aspekt som visar på att miljön var elevcentrerad.

Klassrummet var inspirerade och tanken var att materialet runt eleverna skulle bidra till att de skapar, på eget initiativ, ett individuellt kunskapsintresse. Skolan hade inget formellt bibliotek som

²⁰ Visitor information, se bilaga D

eleverna kunde låna böcker på, men på grund av den mångfald av litteratur som redan fanns i klassrummen, behövdes inte detta. Informanterna berättade att alla klassrum används som eget ett bibliotek, och med tanke på mängden olika litteratur som sågs, fungerade detta koncept. Eleverna hade stora valmöjligheter till att använda böckerna till varierande syften, och detta var en tillgång i klassrummen och för skolan. Alleklev & Lindvall skriver att inom *Whole language* metoden är det viktigt "... att barnen läser riktiga böcker, skönlitteratur och facklitteratur, med ett innehåll som barnen tycker är intressant. Läsvärda böcker stärker barnets självförtroende och övertygar dem om att läsning är spännande och roligt." (Alleklev & Lindvall 2000:13). Eleverna på skolan hade alla möjligheter att skapa ett läsintresse som är viktigt för en *Whole language* undervisning. Vidare beskrivs klassrummen på Nya Zeeland, där *Whole language* metoden först etablerades som "... fyllda med böcker, bilder och text i stort sett från golv till tak och en sådan miljö lockar till läsning." (Alleklev & Lindvall 2000:15). Precis på detta vis såg klassrummen även ut på Manhattan New School, vilket visade att utformningen av klassrummen var medvetet skapade för att uppnå en god läsutvecklingsmiljö för eleverna.

5.5 Samspelet i klassrummet

I klassrummet var det viktigt att eleverna skulle kunna känna sig trygga för att få en god skolgång. En faktor som informanterna pekade på för deras undervisningsmetod på skolan, var att alla skall våga säga vad de vill och tycker i klassrummet. Eleverna skulle känna sig respekterade av sina kamrater och av pedagogen.

Informant 2 påpekade att alla elever skulle kunna räcka upp handen utan att få några fåniga kommentarer om de svarade fel på en fråga eller sa något konstigt. Detta stod med på de olika klassrumsreglerna som syntes under observationerna i de flesta klassrummen. De innefattade i korthet att eleverna skulle vara rädda om varandra, respektera varandra som elever och kompisar samt pedagogen och att de skulle ta hand om sitt skolmaterial. Om de följde dessa regler i alla klassrummen menade pedagogen att det blir en lugn tillvaro och att alla elever är tillfreds med varandra. Hen menade också att pedagogen i respektive klassrum inte skulle behöva tjata på eleverna om att de skulle uppföra sig på ett eller annat vis, det skulle räcka att säga till en gång. Eleverna skulle även lyssna på varandra, de visste redan från förskoleklass vilka regler som gällde på skolan. I den svenska läroplanen står det att läraren ska "tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen" (Skolverket 2011:13) samt att eleven "respekterar andra människors egenvärde" (Skolverket 2011:12). Detta tyder på att liknande regler finns i den svenska skolan.

Författarna drog slutsatsen om att både i den svenska skolan och den amerikanska ska man visa respekt för varandra samt ha byggt upp värderingar som beskriver hur klassen skall föra sig i samspel med varandra. Detta är en viktig del för att kunna bedriva en *Whole language* undervisning eftersom de måste kunna ta del av varandras kunskap. Som Lindö skriver menar hon att för att undervisa inom *Whole language* måste eleverna samarbeta, "[b]arn och unga utvecklar sitt språk i samspel med andra" (Lindö 2005:155). Det är därför ytterst viktigt att det finns goda relationer i klassrummet både elever emellan och mellan elev och pedagog.

5.6 Gemensamma visioner

Betydelsen av att ha gemensamma visioner och mål för en skola, ansågs efter studiebesöket vara en av avgörande roll för framtiden. Dock fanns det en skillnad mellan att säga att man har en vision och att följa den. Den svenska skolan har också mål och riktlinjer som finns inom läroplanen. Där beskrivs att:

”Skolan ska bidra till elevernas harmoniska utveckling. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning, såväl i helklass som enskilt. Lärarna ska sträva efter att i undervisningen balansera och integrera kunskaper i sina olika former.”

(Skolverket 2011:13)

Liknande mål fanns på Manhattan New School, som redogörs för i resultatdelen. Under studiebesöket, dels under observationer och under intervjuer med pedagoger, syns det tydligt att skolans undervisning grundade sig i deras mål för skolan. Skolans pedagogik och *Whole language* undervisning kräver struktur för att metoden skall fungera. Alla i personalen var medvetna om hur de skulle arbeta och eleverna var vana vid skolans tankesätt kring kunskapsutveckling. I skolan syntes det en tydlig struktur från de yngre åldrarna upp till de äldre, eftersom att alla pedagoger strävade mot samma riktning. Ett tecken på detta var då elevgrupperna bytte pedagog inför varje årskurs. Det krävdes då inga introduktioner för hur den nya pedagogen arbetade, utan undervisningen fortlöpte på en nivå utifrån årskursen samt hur långt eleverna kommit i utvecklingen. Detta skapade balans för eleverna och pedagogerna. Skolans mål och visioner tydliggjordes även för eleverna och de visste vad pedagogerna förväntade sig av dem.

I den svenska läroplanen står det att ”[a]lla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.” (Skolverket 2011:14). Förhoppningsvis vill alla skolor uppnå detta, oberoende vart i världen de ligger. Det är en grundläggande tanke kring hur skolor ska bedrivas och vilken utbildningssyn som personalen bör ha. Under studiebesöket observerades och upplevdes att detta följdes och genomsytrade undervisningen på Manhattan New School.

5.7 Nackdelar

Under intervjuerna med informanterna hade författarna försökt få fram några nackdelar som de kunde se med *Whole language* metoden som de undervisade i. Det var svårt att få fram några konkreta nackdelar med metoden på grund av att informanterna tyckte att den fungerade väldigt bra. Eleverna lärde sig läsa och skriva på sina egna grunder och de utvecklade ett tänkande i samspel med de andra eleverna i klassrummet och med pedagogen som är dem nära i inlärningsprocessen (Lindö 2005).

En nackdel som informant 2 talade om i intervjun skulle vara det att en del barn kan ha svårt att skapa förståelse och utvecklas med hjälp av metoden. Eleven kanske inte kan se orden i det stora hela utan vill bryta ner dem i grafem (bokstäver) för att efterhand kunna ljuda fram dem. Pedagogen kan på så vis komplettera *Whole language* metoden med ljudmetoden för att underlätta läs- och

skrivinläringen så att eleven kan knäcka läskoden (Lundberg 2004). Genom att använda sig av båda metoderna tycker observatörerna att pedagogerna handlar rätt. Manhattan New Schools mål var att anpassa sig till eleverna och föra en elevcentrerad undervisning. Pedagogerna visade tydligt att de arbetade för dessa mål eftersom de tog in en annan metod i undervisningen för att underlätta för elever som behövde det. ”Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov” (Skolverket 2011:8) står det i läroplanen för den svenska skolan vilket innebär att både Manhattan New School och den generella skolan i Sverige arbetar utifrån liknande kriterier.

En annan nackdel var att det formella arbetet i skolan tar väldigt lång tid och det är många pedagoger som inte hinner med att planera lektioner för eleverna, eftersom de måste dokumentera allt som händer. På Manhattan New School använde de sig därför av lärarassistenter. De hjälpte pedagogerna med de mer formella som att fixa fram material och andra delar för att pedagogen skulle kunna ägna sig näst intill fullt ut åt undervisningen. Detta var en stor fördel och tillgång för skolan, nackdelen var då antalet assistenter. För nuvarande finns det endast sex lärarassistenter och dem tillbringar sin tid i de längre åldrarna för där behövs de mest. Lönerna betalas inte ut av skolan på grund av att de inte har ekonomin för det, utan det är föräldraföreningens uppgift att göra. Informant 3 menade att det var en otrolig tur att de har engagerade och involverade föräldrar på skolan som är villiga att ställa upp och hjälpa till, eftersom det är en viktig del för att kunna bedriva denna *Whole language* undervisning.

6. Slutsats

I *Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (LGR11), i kursplanen för svenska beskrivs vikten av kommunikation och språk på följande sätt:

”Språk är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Genom språket utvecklar människor sin identitet, uttrycker känslor och tankar och förstår hur andra känner och tänker. Att ha ett rikt och varierat språk är betydelsefullt för att kunna förstå och verka i ett samhälle där kulturer, livsåskådningar, generationer och språk möts.”

(Skolverket 2011:222)

Detta innebär att studien finner stöd i den svenska läroplanen, då läs- och skrivinlärningsmetoden *Whole language* grundar sig i språkets betydelse, och samspelet tillsammans med andra. Forskning tyder på att svenska elevers läsförståelseförmåga har försämrats med åren enligt Skolverkets studie från PIRLS (2012). Därför är det viktigt att pedagoger tar del av andra forskningsmetoder inom läs- och skrivutveckling. Pedagogerna som intervjuats på Manhattan New School menade att det är viktigt för eleverna, från tidig ålder, att komma nära litteratur. I klassrummen fanns litteraturen med som ett hjälpmedel för att eleverna ska finna lust i läsningen för att utveckla läsförståelseförmågan. Detta var en av faktorerna för att bedriva en *Whole language* undervisning, man måste som barn komma i kontakt med litteraturen inom skönlitteratur och andra genrer.

En annan faktor som framkommit under studiebesöket, var att det var viktigt att hela skolan arbetade i samma riktning. Sverige har en gemensam läroplan för alla skolor i landet men det krävs att alla pedagoger och övrig personal på en och samma skola arbetar för ett gemensamt mål och har samma visioner för undervisningen. Om pedagoger vill att eleverna ska lyckas med de uppgifter de ger eleverna, måste de vara tydliga med vad de vill få för svar och vilka mål eleverna skall sträva mot. Arbetssättet bör även vara likt varandras, för att eleverna ska få en så rättvis och likvärdig utbildning i de olika årskurserna. Den gemensamma visionen var den viktigaste faktorn och fördelen för att kunna bedriva viss pedagogik, som *Whole language*.

Studiebesöket på Manhattan New School har gett författarna en inblick i hur en annan inlärningsmetod, ser ut i praktiken. Att vara pedagog innebär att möta nya utmaningar varje dag. Skolan är en komplex arbetsplats, med många olika individer. Därför anses att pedagogen bör vara förberedd inför dessa situationer. Genom att utgå från en metod, kan man även komplettera med en annan för att arbeta utifrån en elevcentrerad undervisning. Skolans värld är inte svart eller vit. Det bästa är att förena ljudmetoden tillsammans med *Whole language* metoden, eller tvärtom. Denna studie visar på några kunskaper som krävs för pedagoger som vill undervisa inom *Whole language* metoden i framtiden.

Referenslista

Litteratur

- Alleklev, Birgitta., Lindvall, Lisbeth. (2000). *Listiga räven – Läsinlärning genom skönlitteratur*. Falun: En bok för alla
- Björk, Maj., Liberg, Caroline. (1996). *Vägar in i skriftspråket – Tillsammans och på egen hand*. Stockholm: Natur och Kultur
- Imsen, Gunn. (2006). *Elevens värld – Introduktion till pedagogisk psykologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindö, Rigmor. (2005). *Den meningsfulla språkvärlden*. Lund: Studentlitteratur
- Lindö, Rigmor. (2002). *Det gränslösa språkrummet – Om barns tal- och skriftspråk i didaktiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur
- Liberg, Caroline. (2006). *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Lund: Studentlitteratur
- Lundberg, Ingvar., Herrlin, Katarina. (2004). *God läsutveckling – Kartläggning och övningar*. Stockholm: Natur och Kultur
- Skolverket, (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: 2011
- Stukát, Staffan. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Längsjö, Eva., Nilsson, Ingegärd. (2005). *Att möta och erövra skriftspråket – Om läs- och skrivlärande förr och nu*. Lund: Studentlitteratur

Internet

- Skolverket, (2012). *PIRLS – Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*. Rapport 381. Hämtad från WWW 2013-11-11
http://www.skolverket.se/om-skolverket/visa-enskild-publication?_xurl=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fs%2Fkolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2941

International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). Hämtad från WWW 2013-11-11
http://www.iea.nl/brief_history.html

Lemann, Nicholas. (1997). *History of the Reading Wars*. Hämtad från WWW 2013-11-12
http://www.pbs.org/weta/twoschools/thechallenge/history/history_2.html

Uppsala Universitet – Caroline Liberg. Hämtad från WWW 2013-11-14
<http://katalog.uu.se/empInfo/?id=XX2559>

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtat från WWW 2013-12-10
http://www.cm.se/webbshop_vr/pdf/etikreglerhs.pdf

Organisation for Economic Co-operation and Development. Hämtad från WWW 2013-12-10
<http://www.oecd.org/>

Organisation for Economic Co-operation and Development. Hämtad från WWW 2013-12-10
<http://www.oecd.org/pisa/aboutpisa>

Skolverket – *Vanliga frågor och svar om PISA*. Hämtad från WWW 2013-12-10
http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.201585!/Menu/article/attachment/Vanliga%20fr%C3%A5gor%20om%20PISA.pdf

Övrigt

Manhattan New School (u.å.). *Visitor Information*. Se bilaga D.

BILAGA A

Informant 1

1. Hur många elever går på skolan?
(How many students go in your school?)
2. Hur många elever i varje klass?
(How many students in each class?)
3. Vad har pedagogerna för utbildning?
(What kind of education do the teachers have?)
4. Hur många pedagoger arbetar på skolan?
(How many teachers are working in the school?)
5. Hur många pedagoger i varje klass?
(How many teachers in each classroom?)
6. Har skolan alltid arbetat utifrån ett Whole language perspektiv?
(Has the school always had a whole language approach?)
7. Skolan är omtalad i hela världen, varför är det så?
(Your school is known all over the world, how come?)
8. Arbetar ni utifrån en läroplan?
(Do you have a curriculum?)
9. Får eleverna betyg?
(Do the students get grades?)

BILAGA B

Informant 2

1. Hur arbetar ni med Whole language metoden?
(How do you work with the teaching Whole language in school?)
2. Är det möjligt att undervisa på detta sätt överallt?
(Is it possible to work with the Whole language method in every school?)
3. Vilka faktorer krävs för att kunna genomföra detta arbete?
(What conditions/factors are required to be able to teach a complete Whole language method?)
4. Vad använder ni för material?
(What kind of study material do you use when teaching Whole language?)
5. För- och nackdelar med att arbeta med Whole language metoden?
(What are the advantage and the disadvantage in using Whole language as a learning method?)
6. Hur väl hjälper föräldrar sina barn i skolan?
(How much are the parents involved in school?)
7. På vilket sätt samarbetar skolan tillsammans med hemmet?
(How does the school and the parents cooperate with each other?)
8. Hur engagerar ni eleverna?
(How do you motivate your students?)
9. Hur ser relationerna i klassrummet ut?
(How does the different relationships look like in the classroom?)
10. På vilket sätt är smartboarden ett bra verktyg i undervisningen?
(In which way is the smartboard a good teaching instrument?)

BILAGA C

Informant 3

1. Hur arbetar ni med Whole language metoden?
(How do you work with the teaching Whole language in school?)
2. Är det möjligt att undervisa på detta sätt överallt?
(Is it possible to work with the Whole language method in every school?)
3. Vilka faktorer krävs för att kunna genomföra detta arbete?
(What conditions/factors are required to be able to teach a complete Whole language method?)
4. Vad använder ni för material?
(What kind of study material do you use when teaching Whole language?)
5. För- och nackdelar med att arbeta med Whole language metoden?
(What are the advantage and the disadvantage in using Whole language as a learning method?)
6. Hur väl hjälper föräldrar sina barn i skolan?
(How much are the parents involved in school?)
7. På vilket sätt samarbetar skolan tillsammans med hemmet?
(How does the school and the parents cooperate with each other?)
8. Hur engagerar ni eleverna?
(How do you motivate your students?)
9. Hur ser relationerna i klassrummet ut?
(How does the different relationships look like in the classroom?)
10. På vilket sätt är smartboarden ett bra verktyg i undervisningen?
(In which way is the smartboard a good teaching instrument?)

VISITOR INFORMATION**History**

The Manhattan New School began as a proposal written in the spring of 1991 by a group of educators from the Teachers College Writing Project. Shelley Harwayne, our founding director and principal, dreamed of a school where staff, parents, and children were passionate about literature; a school that cared deeply about reading and writing. The big red doors opened in September 1991 and today we are proud to be that dream fulfilled. Our teachers have been our great strength. Teachers are not assigned to us. They have to want to come and teach and must qualify for the MNS mission. We are a neighborhood school. Most of our students walk to school. They speak as many as fifty languages and come from as many countries. Everyday they enter a five-story early 20th century building with no elevator, no gym, no formal library, insufficient restrooms, and very little outdoor play space. Yet we are the richest of schools.

Our Mission

The MNS Mission is teaching literacy in all areas of our curriculum. Everywhere you turn at MNS there are books and writing, examples of good literature in children's lives. Equally impressive and exciting is our math program. MNS students learn mathematical concepts and number methods that enable them to become true problem solvers. They can speak clearly and descriptively as they reason quantitatively. The richness of our curriculum in social studies, science and technology opens further doors into literacy and creates what we hope are lifetime memories. Our children learn by doing and talking, proofs of the rewards of the reading and writing process and the mathematical investigations at the heart of our curriculum. We call on every student to participate – to read everyday, to write when inspired, to offer ideas and always ask questions. Participation arises naturally from the pervasive respect that students feel – from their own and all the teachers, from a principal who knows everyone's name, from older students who help with reading, and from parents volunteering with projects. Our students learn to think of themselves as lifelong readers, writers, mathematicians and researchers.

Our Future Vision

At this, the beginning of the twenty-first century, having reached our twenty-second year, we need to build on our success and continue to dream. We are not limited by lack of commitment, purpose, or good ideas and practices, but by an inadequate city budget that challenges us daily. Although we feel privileged in many ways, we do face many of the same challenges as other New York City public schools. Our active and generous parents donate everything from paper towels and tissues to copy paper, to help us get through the year. Our PTA funds help support part-time Assistant Teachers and School Aides to maintain the safety and security of the students, yet this is still not enough.

We are committed to the **professional development** of our teachers.

We are committed to further **curriculum development**.

We are committed to **our building**.

We are committed to **public education**.

We invite you to participate in making our dreams come true.